

Maiju Ikkala ja Hannele Pöyhönen
PERHETYÖTÄ PERUSPALVELUKUNTAYHTYMÄ
KALLIOSSA

Opinnäytetyö
KESKI-POHJANMAAN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Marraskuu 2009

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Ylivieskan yksikkö	Aika Marraskuu 2009	Tekijä/tekijät Maiju Ikkala ja Hannele Pöyhönen
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn nimi Perhetyötä peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa		
Työn ohjaaja Marja Savolainen	Sivumäärä [66+15]	
Työelämäohjaaja Kaija Leppälä		
<p>Tutkimuksemme tarkoituksena oli selvittää asiakasperheiden ja perhetyöntekijöiden käsityksiä ja kokemuksia perhetyöstä, perhetyön tekemisen tapoja, sekä työn vaikuttavuutta perheiden näkökulmasta peruspalvelukuntayhtymä Kallion alueella.</p> <p>Tutkimus toteutettiin kvalitatiivista ja kvantitatiivista tutkimusmenetelmää käyttäen. Vuonna 2008 haastattelimme työntekijöitä ja toimitimme asiakasperheille kyselykaavakkeet. Vuoden 2009 aineiston keräsimme sekä perhetyöntekijöiltä että asiakasperheiltä kyselylomakkeita käyttäen.</p> <p>Työntekijöiden käsitykset ja kokemukset perhetyöstä olivat melko samansuuntaisia. Perhetyön tärkeimmäksi tavoitteeksi perhetyöntekijät nostivat perheen itsenäisen suoriutumisen, jotta perhetyö voitaisiin lopettaa. Onnistumisen kokemuksia saatiin perheeltä itseltään, etenkin lapsilta. Haasteellisimmaksi osaksi työtään perhetyöntekijät kuvasivat perheiden moniongelmaisuuden.</p> <p>Perheiden käsitykset ja kokemukset perhetyöstä olivat suurimmaksi osaksi myönteisiä ja perhetyöhön ajateltiin kuuluvan elämän eri osa-alueiden tukemista. Useat perheet ajattelivat perhetyön tähtäävän perheen itsenäiseen suoriutumiseen, mutta moni halusi työltä myös konkreettista kodinhoitoapua lasten ollessa vielä pieniä.</p> <p>Perhetyöntekijät tekivät työtänsä jokainen omalla tavallaan ja hyödyntäen itselleen luontevia työvälineitä, mutta vastauksista kuitenkin ilmeni tavoitteiden yhteneväinen linja. Työntekijät olivat melko yksimielisiä myös dokumentoinnin tärkeydestä perhetyötä tehtäessä.</p> <p>Perhetyön vaikuttavuus peruspalvelukuntayhtymä Kallion alueella oli hyvä. Perhetyötä saatiin useimmiten oikeaan aikaan ja siihen tilanteeseen, mihin sitä on tarvittukin. Vuonna 2008 asiakasperheistä suurin osa oli sitä mieltä, että myös perhetyön ajankohta oli ollut oikea. Tuloksista voidaan päätellä työllä olleen vaikutusta kokonaisvaltaisesti perheiden tilanteisiin.</p>		

Asiasanat

Lastensuojelun perhetyö, ohjaava perhetyö, peruspalvelukuntayhtymä Kallio

ABSTRACT

CENTRAL OSTROBOTHNIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES	Date November 2009	Author Maiju Ikkala and Hannele Pöyhönen
Degree programme Degree programme of social services		
Name of thesis Family welfare work in Kallio municipal federation		
Instructor Marja Savolainen	Pages [66+15]	
Supervisor Kaija Leppälä		
<p>The purpose of this thesis was to find out how client families and family welfare workers see family welfare work as well as find out what kinds of experiences they have. In addition, the aim was to examine the ways of doing family welfare work and the influence of the work from the point of view of client families living in the area of Kallio municipal federation for providing basic services.</p> <p>The thesis was carried out by using qualitative and quantitative methods. The family welfare workers were interviewed and the questionnaires were posted to the client families in 2008. In 2009 more was collected with open questions from both the family welfare workers and families.</p> <p>The family welfare workers` viewpoints and experiences of their work were rather alike. As the main goal of their work they mentioned reaching the level of independency of the family, at which family welfare work would not be needed anymore. Feedback given by the families, especially by the children made the family welfare workers feel that they had been successful at their work. The increasing number of families with multiple problems was seen as the most challenging part of the work.</p> <p>The families` viewpoints and experiences of the family welfare work were mostly positive and family welfare work was seen as a support for different parts of life. Many families thought that the aim of the work was independent managing in life. Still many of the families wanted to get concrete housekeeping help while the children were still little.</p> <p>All of the family welfare workers did their work with their own way, using the working methods that they found natural for themselves. However, you could still see that the aims of the work were similar. In addition, the workers were also quite unanimous when it came to the importance of documentation in family welfare work..</p> <p>The effects of family welfare work in the area of Kallio municipal federation for providing basic services, was good. Families were helped and supported at the right time and in the right situation when they needed help. In 2008 most of the client families thought that the time when family welfare work started was right. The results show that the family welfare work has had an effect on the situation of the families.</p>		

ABSTRACT

Key words

Counselling-oriented family welfare work, family welfare work emphasising child welfare, Kallio municipal federation

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	1
2 TUTKIMUSPROSESSI.....	3
2.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimusongelmat.....	3
2.2 Aiheen valinta ja tutkimuksen kulku.....	3
2.3 Tutkimusmenetelmät	4
2.4 Tutkimuksen luotettavuus.....	8
3 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA.....	11
4 PERHETYÖTÄ OHJAAVA LAINSÄÄDÄNTÖ	14
5 TUTKIMUKSEN KESKEISET KÄSITTEET	19
5.1 Lastensuojelun perhetyö.....	19
5.2 Ohjaava perhetyö.....	20
5.3 Peruspalvelukuntayhtymä Kallion perhetyö	22
5.4 Perhetyön ammattivaatimukset ja kvalifikaatiot	24
6 PERHETYÖN TEKEMISEN TAVAT	27
6.1 Perhetyön malleja.....	27
6.2 Perhetyön menetelmiä	31
6.3 Perhetyön dokumentointi.....	34
7 TUTKIMUSTULOKSET	37
7.1 Taustatietoja tutkimukseen osallistuneista	37
7.2 Käsitteet ja kokemukset perhetyöstä.....	38
7.2.1 Asiakasperheet	38
7.2.2 Työntekijät.....	41
7.3 Perhetyön toteuttamisen tavat	45
7.4 Perhetyön vaikuttavuus	49
8 TUTKIMUKSEN TARKASTELUA JA JOHTOPÄÄTÖKSET.	54
8.1 Tarkastelua perhetyöntekijöiden ja asiakasperheiden kokemuksista ja käsityksistä perhetyöstä.....	54
8.2 Työn tekemisen tapojen tarkastelua.....	56
8.3 Tarkastelua perhetyön vaikuttavuudesta asiakasperheille	58
9 POHDINTA.....	60
LÄHTEET	64
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Perhetyö puhututtaa valtakunnallisesti juuri nyt. Erilaiset perhemuodot sekä monisäikeiset ongelmat perheiden arjessa luovat uudenlaisia haasteita perhetyölle ja siihen kytkeytyville tahoille. Asian ajankohtaisuuden vuoksi näimme tarpeelliseksi tutkia perhetyön tilannetta alueellamme. Tutkimuksemme aloituksen ajankohdaksi muodostui kevät 2008, jolloin teimme haastattelut peruspalvelukuntayhtymä Kallion alueella toimiville perhetyöntekijöille sekä kyselyt heidän asiakasperheilleen. Vuonna 2009 keräsimme lisää aineistoa kyselykaavakkeilla sekä perhetyöntekijöiltä että asiakasperheiltä. Näistä saatujen tulosten pohjalta kartoitimme peruspalvelukuntayhtymä Kallion perhetyöntekijöiden ja asiakasperheiden kokemuksia ja käsityksiä perhetyöstä ja sen vaikuttavuudesta sekä perhetyön toteuttamisen tapoja.

Tutkimuksen aihetta etsiessämme kysyimme perhetukikeskus Apilasta ideoita perhetyön saralta. Perhetyönohjaaja Kaija Leppälä otti meidät innostuneena vastaan ja lupasi selvittää ajankohtaisen aiheen työllemme. Tutkimuksen lopullinen aihe muodostui keskustelujen kautta yhdessä Kaija Leppälän ja opinnäytetyön ohjaajamme Marja Savolaisen kanssa. Rajasimme tutkimuksen peruspalvelukuntayhtymä Kallion alueelle, jotta tutkimusaineisto olisi tarpeeksi kattava, muttei liian laaja.

Teoriaosuudessa olemme avanneet käsitteet lastensuojelun perhetyö, ohjaava perhetyö, peruspalvelukuntayhtymä Kallion perhetyö sekä ammattivaatimukset ja kvalifikaatiot. Lisäksi olemme nostaneet esille tutkimuksessamme tärkeiksi osoittautuneita perhetyön tekemisen tapoja, joihin kuuluvat perhetyön eri mallit ja menetelmät sekä perhetyön dokumentointi.

Merkittävimmäksi lähdeoteokseksi tutkimuksessamme muodostui Mervi Uusimäen teos (2005) *Perhetyötäkö kaikki?*. Teos liittyy Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen *"Moniammatillisella yhteistyöllä lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn (Preventteri)"* -hankkeeseen, joka toteutettiin vuoden 2004 aikana Oulussa, Oulunsalossa ja Kempeleessä. Selvitys koostui kolmesta osa-alueesta: perhetyön selvitys, lasten ja nuorten hyvinvointiselvitys ja moniammatillisen

yhteistyön kehittäminen käytännössä. Näistä osioista saimme vahvan tuen opinnäytetyömme teoriaosuudelle.

Tutkimusmenetelminä käytimme sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Tutkimusmetodeina käytimme haastattelua ja kyselyjä, jotka sisälsivät sekä avoimia että monivalintakysymyksiä.

Osaltaan perhetyön tämänhetkiseen tilanteeseen vaikuttaa peruspalvelukuntayhtymä Kallioon siirtyminen. Alavieska, Sievi, Nivala ja Ylivieska ovat yhtenäistäneet perhetyönsä, joka tuo uusia mahdollisuuksia ja haasteita alueella tehtävään työhön. Peruspalvelukuntayhtymät ovat tätä päivää ja tutkimuksestamme haluamme tuoda esille yhden esimerkin kuntien ja kaupunkien perhetyön yhtenäistämisen alkutaipaleelta.

Aihevalintaamme vaikutti molempien kiinnostus lasten ja perheiden kanssa tehtävään työhön. Halusimme kohdentaa opinnäytetyömme erityisesti perhetyön tutkimiseen tukeaksemme omaa ammatillista kasvuamme. Perhetyö aihealueena on kiinnostanut meitä opintojen alusta lähtien. Tavoitteenamme on tuoda eväitä ja ideoita perhetyön kehittämiseen, joka on hyvin tärkeää työhön koko ajan tulevien uusien haasteiden vuoksi. Toivomme myös perhetyöntekijöiden saavan tutkimuksestamme välineitä ja ajatuksia omaan työhönsä, jolla olisi positiivinen vaikutus myös perheiden arkeen.

2 TUTKIMUSPROSESSI

2.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimusongelmat

Tutkimuksemme tarkoituksena oli selvittää asiakasperheiden ja perhetyöntekijöiden käsityksiä ja kokemuksia perhetyöstä, perhetyön tekemisen tapoja, sekä työn vaikuttavuutta perheiden näkökulmasta peruspalvelukuntayhtymä Kallion alueella. Keräsimme aineistoa vuosina 2008 ja 2009 sekä työntekijöiltä että asiakasperheiltä saadaksemme laajemman kuvan perhetyöstä ja sen toteuttamisesta Kallion alueella. Tutkimuskysymyksemme ovat seuraavat:

1. Millaisia kokemuksia ja käsityksiä asiakasperheillä ja työntekijöillä on perhetyöstä?
2. Mitkä ovat perhetyön toteuttamisen tavat peruspalvelukuntayhtymä Kallion perhetyössä?
3. Millainen on perhetyön vaikuttavuus asiakasperheiden näkökulmasta?

2.2 Aiheen valinta ja tutkimuksen kulku

Aihe opinnäytetyöhömme tuli työelämän kautta. Molempien kiinnostuksesta lastensuojelun perhetyöhön päätimme kysyä työelämälähtöistä aihetta perhetukikeskus Apilasta Ylivieskasta. Opinnäytetyömme työelämänohjaaja oli Kaija Leppälä, jonka kanssa teimme tiivistä yhteistyötä. Pyysimme tutkimusluvan postitse lupahakemuksella (LIITE 1) perusturvajohtaja Onni Monoselta, joka myönsi sen 23.10.2008 (LIITE 2).

Keväällä 2008 laadimme haastattelukysymykset (LIITE 3) ja haastattelimme seitsemän perhetyöntekijää Nivalan, Ylivieskan, Alavieskan ja Sievin alueella. Perhetyöntekijöitä toimi tällöin Kalliossa kaikkiaan kahdeksan, joten vastausprosentti oli tällöin 87,5.

Toimitimme keväällä 2008 kyselylomakkeet (LIITE 4) asiakasperheille työntekijöiden avustuksella. Asiakasperheiden osalta päädyimme kyselykaavakkeeseen suuren otannan vuoksi sekä säilyttääksemme vastaajien nimettömyyden. Suosimme monivalintakysymyksiä helpottaaksemme asiakkaiden vastaamista sekä selkeyttääksemme kysymyksiä. Toimitettuja kyselyitä oli 50 ja niistä meille palautui vastattuina 22. Näin vastausprosentiksi muodostui 44.

Laadimme kysymykset työelämälähtöisesti työelämäohjaajamme kanssa yhteistyössä. Perhetyöntekijöiden haastattelun mahdollisti haastateltavien vähäisyys ja tavoitettavuus. Haastateltaessa pyrimme säilyttämään avoimen ilmapiirin, jolloin pystyimme tekemään tarkentavia kysymyksiä sekä selittämään haastateltavalle mahdollisia epäselvyyksiä kysymyksissä. Haastattelut teimme työntekijöiden työpaikalla ja aikaa oli varattu kullekin haastattelulle 15- 30 minuuttia. Nauhoitimme haastattelut haastateltavien luvalla, jotta pystyimme haastattelun aikana keskittymään tilanteeseen, sekä myöhemmin palaamaan haastatteluihin. Litteroimme, eli kirjoitimme haastattelut tekstimuotoon kesän 2008 aikana.

Syksyllä 2008 pidimme palaverin työelämänohjaaja Kaija Leppälän ja opinnäytetyöohjaaja Marja Savolaisen kanssa. Aloitusseminaarin pidimme kesätauon vuoksi talvella 10.11.2008. Keväällä 2009 laadimme kyselylomakkeet sekä asiakasperheille että perhetyöntekijöille. Kysymykset teimme edellisen vuoden vastauksista johtaen, uusia tutkimuskysymyksiä silmälläpitäen.

Kyselylomakkeet (LIITE 5) toimitimme kymmenelle perhetyöntekijälle, joista vastattuina meille palautui kuusi kappaletta. Vastausprosentiksi muodostui näin ollen 60. Asiakasperheille toimitimme yhteensä 52 kyselylomaketta (LIITE 6), joista meille palautettiin 34 kappaletta. Vastausprosentti oli tällöin 65,4 %.

2.3. Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksemme on luonteeltaan sekä kvantitatiivinen että kvalitatiivinen. Näitä kahta tutkimusmenetelmää on toisinaan vaikea täysin erottaa toisistaan, koska ne eivät ole kilpailevia suuntauksia vaan toisiaan täydentäviä lähestymistapoja.

Molemmissa tutkimustavoissa tutkija voi olla etäällä tutkittavista tai lähellä heitä. Kvalitatiivinenkaan tutkimus ei siis välttämättä merkitse läheistä kontaktia tutkittaviin, toisin kuin usein esitetään. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2005, 127, 183.)

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen, johon sisältyy ajatus todellisuuden moninaisuudesta. Tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti, ottaen huomioon asioiden monensuuntaiset suhteet. Myös tutkijan omat arvot muovaavat sitä, mitä ja miten pyrimme ymmärtämään tutkimiamme ilmiöitä. Yleisesti ottaen pyrkimyksenä on löytää tai paljastaa tosiasioita, eikä niinkään etsiä vahvistusta jo olemassa oleville totuusväittämille. (Hirsjärvi ym., 2005, 152)

Kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen keskeisiä asioita ovat johtopäätökset aiemmista tutkimuksista, aikaisemmat teoriat, hypoteesien esittäminen ja käsitteiden määrittely. Tutkimusmenetelmää käytettäessä havaintoaineiston tulee soveltua määrälliseen eli numeeriseen mittaamiseen, jolloin aineisto voidaan saattaa tilastollisesti käsiteltävään muotoon. Tuloksia voi kuvailla mm. prosenttitaulukoiden avulla ja niiden merkitsevyyttä voidaan testata tilastollisesti. (Hirsjärvi ym., 2005, 131.)

Aineistonkeruumenetelminä käytimme haastattelua ja kyselyä. Haastattelu on yhdenlaista keskustelua, jossa ohjat ovat kuitenkin haastattelijalla. Haastattelu on ymmärrettävä systemaattisena tiedonkeruun muotona, jonka tavoitteiden avulla pyritään saamaan mahdollisimman luotettavia ja päteviä tietoja. Haastattelumuodot vaihtelevat ennalta laadituista kysymyssarjoista täydelliseen vapaaseen haastatteluun, jossa rajattua on vain aihepiiri. Käyttämämme haastattelutyyppi on strukturoitu haastattelu eli lomakehaastattelu. Haastattelu tapahtuu lomaketta apuna käyttäen, jossa kysymysten muoto ja esittämisjärjestys on ennalta määrätty. Kysymysten laatimisen ja järjestämisen jälkeen itse haastattelu on helppo tehdä. (Hirsjärvi ym. 2005,196-197.) Lomakehaastattelu on sopiva aineiston keräämisen tapa, kun tavoitteena on kuvata hyvin rajattua,

esimerkiksi yhtä asiaa koskevia mielipiteitä, näkemyksiä ja käsityksiä ja tutkimusongelma ei ole kovin laaja (Vilkkä, 2005, 101).

Käyttämällä strukturoitua haastattelua säästimme perhetyöntekijöiden aikaa ja säilytimme yhtenäisen linjan tehdessämme haastatteluja molemmat itsenäisesti. Haastattelu voidaan toteuttaa yksilö-, pari- tai ryhmähaastatteluna (Hirsjärvi ym.2005,199). Valitsimme näistä yksilöhaastattelun, koska tällöin haastateltavilla oli mahdollisuus rohkeasti ilmaista oma mielipiteensä. Ryhmähaastattelussa ongelmaksi olisi voinut muodostua haastateltavien tapa toimia ryhmässä (vrt. ulospäinsuuntautuneisuus-vetäytyvyys).

Kysely on yksi tapa kerätä aineistoa ja sillä voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto. Tällöin voidaan kysyä monia kysymyksiä suurelta vastaajajoukolta. Menetelmä säästää tutkijan aikaa ja vaivaa, sillä kysymykset voidaan toimittaa monille ihmisille ja aineisto voidaan nopeasti käsitellä tallennettuun muotoon ja analysoida tietokoneelle. Aikataulun ja kustannusten arviointi voidaan myös tehdä melko tarkasti. Kyselytutkimuksessa voidaan nähdä myös heikkouksia. Ei voida olla varmoja, että vastaajat ovat vastanneet kyselyyn huolellisesti ja rehellisesti. Emme voi siis tietää kuinka vakavasti vastaajat ovat tutkimukseen suhtautuneet. Vastausvaihtoehdot eivät myöskään välttämättä ole olleet onnistuneita vastaajien näkökulmasta katsoen. On vaikea kontrolloida mahdollisia väärinymmärryksiä. Ei voida myöskään tietää, kuinka selvillä vastaajat ovat alueesta, jolta kysymykset esitetään. Vastaamattomuus eli kato saattaa joskus nousta hyvin suureksi. Hyvän lomakkeen laatiminen vaatii myös tutkijalta monenlaisia tietoja ja taitoja sekä on aikaa vievää. (Hirsjärvi ym., 2005, 182-184.)

Aineisto voidaan kerätä erilaisilla tavoilla. Posti- ja verkkokyselyssä lomake lähetetään tutkittaville ja he lähettävät sen täytettynä takaisin tutkijalle. Mukana tulee olla tällöin kuori, jonka postimaksu on valmiiksi hoidettu. Etuna tässä aineistonkeruutavassa on sen nopeus ja vaivattomuus, mutta tutkija joutuu usein muistuttamaan vastaajia lomakkeen täytöstä eli karhuamaan lomaketta, sillä kato saattaa helposti muodostua ongelmaksi tässä aineistonkeruutavassa. Lähellä

postikyselyä on kyselyn muoto, jossa lomake toimitetaan jonkin yhteisön, organisaation tai instituution välityksellä tutkittaville. Tällainen kysely voidaan tehdä esimerkiksi kasvatustieteellisissä tutkimuksissa, jolloin lomake toimitetaan lasten mukana koulusta tai päiväkodista vanhemmille. Tällaisissa tilanteissa vastausprosentti on yleensä noussut korkeammaksi kuin tavallisesti. (Hirsjärvi ym. 2005, 185.) Käytimme kyselyissä tätä aineistonkeruutapaa ja lomakkeet välittävänä yhteisönä toimivat perhetyöntekijät, jotka toimittivat kyselylomakkeet asiakasperheille sekä välittävänä organisaationa perhetukikeskus Apila, joka toimitti työntekijöille heille tarkoitettut kyselylomakkeet.

Kyselyissä käyttämämme kysymystyypit olivat monivalintakysymys- sekä avoin kysymys. Avoimessa kysymyksessä esitetään kysymys, jonka jälkeen jätetään tyhjä tila vastaukselle. Monivalintakysymyksiin tutkija on laatinut valmiit vastausvaihtoehdot, jotka ovat numeroituja. Vastaaaja rengastaa tai merkitsee rastin vastausvaihtoehtoon tai useampaan vaihtoehtoon. Avoimen kysymyksen käyttöä perustellaan yleensä sillä, että ne antavat vastaajalle mahdollisuuden sanoa sen mitä hänellä on todella mielessään. Monivalintakysymysten suosijat taas ajattelevat avointen kysymysten tuottaman aineiston olevan vaikeasti käsiteltävää sekä kirjavaa ja kyseenalaista luotettavuudeltaan. Monivalintatyyppisten kysymysten voidaan taas ajatella kahlitsevan vastaajan valmiiksi annettuihin vaihtoehtoihin. Voidaan esittää myös kysymys, joka on strukturoidun ja avoimen kysymyksen välimuoto. Tällöin vastausvaihtoehtojen jälkeen esitetään vielä avoin kysymys, jolla ajatellaan saatavan esille näkökulmia, joita tutkija ei ole ajatellut. (Hirsjärvi ym., 2005, 187-190.)

Onnistuneen kyselylomakkeen laadinta riippuu monenlaisesta tiedosta ja persoonallisista kokemuksista. Kuitenkaan tarkkoja sääntöjä kysymysten laadinnasta ei voida antaa. Kysymysten on tärkeää olla selkeitä ja sellaisia, että ne tarkoittavat samaa jokaiselle vastaajalle. Tällöin saadaan päteviä tuloksia. On parempi esittää spesifejä kuin yleisiä kysymyksiä, jolloin tulkinnan mahdollisuuksia ei jää niin paljon. Myös lyhyet kysymykset ovat parempia kuin pitkät, sillä niitä on helpompi ymmärtää. (Hirsjärvi ym., 2005, 191)

Kysymyksiä laatiessa tulisi välttää kysymyksiä, joihin sisältyy kaksoismerkityksiä sekä vastausvaihtoehdoissa olisi hyvä olla olemassa myös kohta ”ei mielipidettä”. Kyselyssä ei ole suotavaa käyttää ”samaa mieltä/eri mieltä” –väitteitä, sillä ne sisältävät yleensä vastaustaipumuksen. Tällöin ihminen helposti valitsee sen vaihtoehdon, jonka ajattelevat heiltä odotettavan ja olevan suotava vastaus. Kysymyslomakkeen kysymysten määrää ja järjestystä tulee myös harkita. Yleisimmät kysymykset olisi hyvä sijoittaa alkuun ja spesifiset loppuun. Lomakkeen pituus kaikkine kysymyksineen tulee tarkistaa. Sanojen valintaan ja käyttöön tulee myös kiinnittää huomiota. Ei ole kannattavaa käyttää ammattikieltä, jota kaikki eivät välttämättä ymmärrä, tai esittää johdattelevia kysymyksiä. (Hirsjärvi ym., 2005, 191-192.) Kysymykset tulisi muotoilla aina sellaisella tavalla, jonka vastaajakin tuntee ja tämän vuoksi kohderyhmän tunteminen onkin tärkeää (Vilkkä, 2005, 87).

2.4 Tutkimuksen luotettavuus

Kun tutkimuksen tutkimuskohde ja tulkittu materiaali ovat yhteensopivia, eivätkä teorianmuodostukseen ole vaikuttaneet satunnaiset tai epäoleelliset tekijät, voidaan laadullisen tutkimuksen sanoa olevan luotettava. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta voidaan arvioida tutkijan ja hänen rehellisyytensä kautta, sillä tällöin arvioidaan tutkimuksessa tehtyjä valintoja, tekoja ja ratkaisuja. (Vilkkä 2005, 158-159.) Tutkijan tulisikin selostaa tarkasti tutkimuksensa toteuttaminen sen jokaisessa vaiheessa (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara, 2005,217) . Tutkimuksemme luotettavuutta lisää se, että olemme tuoneet sen eri vaiheet esille ja selostaneet niiden toteuttamisen sekä niihin johtaneet syyt ja ratkaisut. Olemme myös kertoneet oman oppimisen vaiheemme tutkimuksen edetessä.

Lukijan tulisi teoreettisen toistettavuuden periaatteen mukaan päätyä lukiessaan tutkimustekstiä samaan tulokseen kuin tutkimuksen tekijä. Jotta tämä saavutettaisiin, tulisi tutkimustekstissä kuvata tutkimuksessa käytettyjä periaatteita ja tutkimuksen kulkua sekä havainnoillistaa tulkintaa aineistokatkelmilla. (Vilkkä 2005, 160.) Toimme tutkimustekstiimme osia avointen kysymysten vastauksista havainnoillistaaksemme tekstiä ja tuodaksemme siihen lisää luotettavuutta.

Toimme johtopäätöksissä ja pohdinnassa omaa mielipidettä esille, mutta emme antaneet vaikuttaa sen tuloksiin tai haastattelutilanteisiin. Pystyimme tekemään tutkimusta objektiivisesti, sillä tiedostimme omat mielipiteemme ja arvomme. Puolueettomuusnäkökulma tulisi ottaa huomioon tutkimuksen luotettavuutta mitattaessa ja arvovapaassa tutkimuksessa tekijä tuokin esille omat arvonsa ja tekee näin tutkimuksen kaikki asiat läpinäkyväksi (Vilkka 2005, 160). Litteroimme tekemämme haastattelut tarkasti, jolloin saimme kaikki haastatteluissa tulleet asiat esille. Muistiinpanojen käyttäminen haastattelutulosten kerääjänä olisi ollut liian hatara ja virhetulkintojen määrä olisi kasvanut. Ajattelimme myös yksilöhaastattelun olevan luotettavin keino kerätä tietoa, sillä tällöin jokainen voi tuoda oman näkemyksensä ja mielipiteensä täysin esille. Vastanneet asiakasperheet säilyivät koko ajan nimettöminä, sillä he palauttivat vastauskuoret meille suljettuina työntekijöiden kautta. Mietimme ensin myös heidän haastattelua, mutta halusimme heidän nimettömyytensä säilyvän myös meille.

Tutkimuksen reliabiliudella tarkoitetaan mittaustulosten toistettavuutta ja tutkimuksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Reliabiliutta voidaan todeta eri tavoin. Jos esimerkiksi kaksi arvioijaa päätyy samaan tulokseen tai jos samaa henkilöä kahdella eri kerralla tutkittaessa saadaan sama tulos, voi tuloksia sanoa reliabeliksi. (Hirsjärvi ym., 2005, 216.)

Toinen käsite, joka tutkimuksen arviointiin liittyy, on validius. Se tarkoittaa mittarin tai mittausmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä ollaan haluttukin mitata. Joskus mittarit eivät käy yksiin sen kanssa, mitä tutkimuksen tekijä on niillä aikonut tutkia. Esimerkiksi kyselylomakkeisiin vastaavat vastaajat saattavat ymmärtää kysymyksen eri tavalla kuin tutkija on itse ajatellut. Ei saada päteviä tuloksia, jos tutkija käsittelee saadut tulokset alkuperäisen ajatuksensa mukaan. (Hirsjärvi ym., 216-217.) Voimme huomata saamiemme vastausten yhteneväisyyksistä kysymysten olleen ymmärrettäviä. Kysymyksillä olemme saaneet tuloksia siihen mihin olemme halunneetkin. Kyselylomakkeiden esitestauksella olisimme saaneet vielä enemmän luotettavuutta siihen, että kysymykset ovat tarkoituksenmukaisia, mutta ajanpuutteen vuoksi emme sitä tehneet.

Määrällisessä ja laadullisessa tutkimuksessa voidaan tutkimuksen validiutta parantaa käyttämällä monia eri tutkimusmenetelmiä. Eri menetelmien käyttöä yhdessä voidaan kutsua triangulaatioksi. Tätä voidaan kutsua myös metodologiseksi tai metodiseksi triangulaatioksi. Tutkijatriangulaatiolla taas tarkoitetaan sitä, että tutkimuksen aineiston kerääjinä sekä tuloksia analysoimassa ja tulkitsemassa on ollut monia eri tutkijoita. (Hirsjärvi ym., 2005, 218.) Tutkimuksessamme olemme käyttäneet sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista tutkimusmetodia sekä erilaisia aineistonkeruutapoja, haastattelua ja erilaisia kyselykaavakkeita. Tutkimuksen tekijöinä meitä on ollut kaksi ja tämän ansiosta olemme saaneet tutkimukseen erilaisia näkökulmia ja ideoita. Kahden näkökulman ansiosta olemme voineet vähentää virhetulkintoja ja näin lisätä tutkimuksen luotettavuutta.

3 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA

Perhetyöstä on tehty useita eri tutkimuksia, joista muutamia nostimme tähän. Näistä olemme saaneet tukea ja apua myös omaan tutkimukseemme. Valitsimme kolme opinnäytetyötä perhetyön saralta, jotka on toteutettu Nivalassa, Ylivieskassa ja Haapavedellä. Mervi Uusimäen julkaisu ”Perhetyötäkö kaikki?”, on myös toiminut yhtenä suuntaviittana opinnäytetyötä tehdessämme. Löysimme myös Mirja Korkeakankaan Lapin Yliopistossa tehdyn ammatillisen liseniaattitutkimuksen ”Perheen voimavaroja etsimässä – tapaustutkimus asiakaslähtöisistä työorientaatioista lastensuojelun perhetyössä”.

Riitta Muilun opinnäytetyö ”Perhetyö Nivalan seurakunnassa - tulevaisuus haasteena” (2007) tavoitteena oli luoda Nivalan seurakunnan perhetyölle suunnitelma ja kartoittaa seurakunnassa tehtävää perhetyötä. Vaikkei oma opinnäytetyömme koske niinkään kirkollista perhetyötä, voidaan nämä perhetyön eri muodot liittää jossain määrin toisiinsa. Molempien perhetyömuotojen keskiössä on perhe ja perheen hyvinvointi. Muilun tutkimus tehtiin kyselytutkimuksena ja se oli sekä kvantitatiivinen että kvalitatiivinen. Perheiden tukeminen ja auttaminen kuin myös seurakuntayhteyden syntyminen ja ylläpitäminen koettiin perhetyön tavoitteeksi. Vastaajat pitivät perhetyön tärkeimpinä tehtävinä järjestää seurakuntalaisille mahdollisuus kokea seurakuntayhteyttä sekä perheiden ja vanhemmuuden tukemista. Vaikka perhetyö koettiin olennaiseksi osaksi seurakuntatyötä, tutkimuksesta selvisi ettei perhetyössä koettu olevan tarpeeksi työntekijöitä, eikä taloudellinen tuki ollut riittävää. Tärkeimmiksi haasteiksi perhetyössä nousivat esille resurssien päivittäminen, perheiden tavoittaminen sekä perhetyöntekijän viran perustaminen.

Anne Auvisen ja Aili Karithalan opinnäytetyö ”Milloin ennaltaehkäisevä perhetyö alkaisi, ettei tarvitsisi aina tehdä korjaavaa työtä?” on tutkimus perhetyö-projektista Haapavedellä. Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia perhetyö-projektia ja sen yhteydessä toteutunutta moniammatillista yhteistyötä. Sillä haluttiin myös kartoittaa perhetyön vaikuttavuutta ja tarpeellisuutta sekä laatua siinä määrin kuin se oli mahdollista. Tutkimuksella pyrittiin perustelemaan sosiaalityön perhetyön muodon tärkeyttä. Aineisto kerättiin lähettämällä kyselylomakkeet perhetyö-projektiin

osallistuneille asiantuntijoille ja asiakkaille. Tulosten mukaan perhetyön tarve on kova ja se on tärkeä sosiaalityön muoto. Ennaltaehkäisevän työn merkittävyys kävi ilmi vastauksista, kun samaan aikaan valtaosa perhetyöstä nähtiin korjaavana työnä. Projektilla oli myönteinen vaikutus moniammatillisen yhteistyön tilanteeseen ja ylipäänsä koko projektiin ja sen laatuun oltiin tyytyväisiä. Asiakkailta välittyi toive perhetyön jatkumisesta samanlaisena ja asiointi sosiaalitoimen kanssa oli helpottunut projektin perhetyöntekijän myötä. Johtopäätöksenä tutkimuksesta todettiin että ennaltaehkäisevään työhön panostettaessa monilta ongelmilta voitaisiin mahdollisesti välttyä ja tällaisen työn toteutuminen vaatii moniammatillista yhteistyötä.

Mervi Uusimäen toimittama ”Perhetyötäkö kaikki?” (2005) - selvitys liittyy Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen ”*Moniammatillisella yhteistyöllä lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn (Preventteri)*” -hankkeeseen. Perhetyön selvityksen tavoitteena on selvittää eri toimialojen käsityksiä perhetyöstä ja arvioida perhetyön käytäntöjen toimivuutta. Analyysi perustuu aikaisemman kirjallisuuden ohella ryhmähaastatteluihin, joihin on osallistunut eri tahojen edustajia. Uusien haasteiden myötä perhe-elämä nyky-yhteiskunnassa on monimutkaistunut ja perheet tarvitsevat entistä enemmän tukea ja apua ongelmiinsa. Teoksessa esitellään juuri perhettä ja varsinkin sen ripeää muuttumista nykyaikana, sekä nostetaan vahvasti esille perhetyön tarpeellisuus. Julkaisussa esitellään ja käsitellään perhetyötä monipuolisesti, käyden läpi eri sektoreiden tuottamaa perhetyötä sekä kuvaten käytännönläheisesti perhetyön toteuttamisen tapoja.

Mirja Korhokankaan ammatillinen lisensiaattitutkimus ”Perheen voimavaroja etsimässä – tapaustutkimus asiakaslähtöisistä työorientaatioista lastensuojelun perhetyössä” (2005) liittyy lapsi- ja nuorisososiaalityön erikoisalaan. Tutkimuksessa selvitetään lastensuojelun uutta työtapaa, lastensuojelujärjestöjen kunnille tuottamaa perhetyötä. Perhetyötä tarjotaan silloin, kun hoidettava perhe tarvitsee säännöllistä tukea arjessa jaksamiseen ja työ perustuu keskusteluihin perheen kotona. Perheenjäsenten erilaisten tarpeiden vuoksi työskentely perheessä on osoittautunut haasteelliseksi, koska esimerkiksi lapsen edun toteutuminen voi merkitä vanhemman edun toissijaisuutta. Toisaalta taas lasten

omat kokemukset ja näkemykset saattavat jäädä taustalle lastensuojelun perhetyössä, sillä perhetyön tärkein työtapa, keskustelu koko perheen kanssa, ei ole lapselle paras tapa ilmaista tarpeitaan. Korkiakankaan mukaan perhetyöhön pitääkin tuoda nykyistä enemmän työvälineitä, jotka todella soveltuvat lasten kanssa työskentelyyn ja sen lisäksi perhetyöntekijöiden olisi työskenneltävä nykyistä enemmän lapsen kanssa kahden kesken. Tutkimukseensa Korkiakangas haastatteli perheitä ja lastensuojelun työntekijöitä, jotka olivat olleet mukana lastensuojelun perhetyössä. Tutkimuksesta käy ilmi, ettei perheillä usein ole tietoa perhetyön mahdollisuudesta ja tämän vuoksi perhetyötä tarjotaan usein vasta silloin, kun vanhemmilla itsellään ei ole enää riittävää motivaatiota tai voimavaroja. Korkiakangas painottaakin perhetyön mahdollisuuden tuomista esille nykyistä paremmin. Vaikka lasten oikeudet ovat laajasti hyväksytyjä ja laissa säädettyjä, laki ei itsessään takaa lapsille turvallisia olosuhteita, vaan lapsien erityisasema velvoittaaakin vanhempia ja yhteiskuntaan yhteiseen vastuuseen lapsista.

4 PERHETYÖTÄ OHJAAVA LAINSÄÄDÄNTÖ

Perhetyöhön liittyy lukuisia käsitteitä: kotipalvelu, perhekerho, ohjaava perhetyö, avohuollon perhetyö, perhetukityö, perhekuntoutus, perheneuvonta, tehostettu perhetyö jne. Näiden käsitteiden merkitys ei ole yksiselitteinen ja näin perhetyöstä onkin kehittynyt hyvin moniammatillinen toimintakenttä. Perhetyölle ei ole erikseen olemassa omaa säädettyä lakia. Lainsäädäntö ei myöskään anna selkeää kuvaa siitä, mitkä säädökset koskettavat perhetyötä ja miten ne perhetyötä määrittelevät. Eri kunnissa perhetyölle asetetut tavoitteet ja resurssit eroavat myös toisistaan. Joissakin kunnissa perhetyötä ei ole lainkaan, toisissa kunnissa perhetyö on koordinoitua ja monipuolista perhetyötä kaikille perheille. (Uusimäki, 2005, 4-5)

Sanaa "perhetyö" ei laeissa mainita, mutta on olemassa useampia lakeja, jotka voidaan vahvasti liittää perhetyöhön. Lastensuojelulaki ja sosiaalihuoltolaki ovat näistä laeista jokseenkin tärkeimmissä asemissa, myös laki lasten päivähoidosta viittaa perhetyöhön. (Uusimäki, 2005, 5-6) Muita perhetyöhön liitettäviä lakeja ja asetuksia ovat mm. hallintolaki, sosiaalihuoltoasetus, kotikuntalaki ja laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (Reijonen, Sosiaaliportti, 2009).

Lastensuojelulaki

Mielikuvat lastensuojelun toimialasta sisältävät usein uhkakuvia ja epäilyjä sekä kansalaisten keskuudessa, että muiden ammattialojen harjoittajien mielikuvissa. Vaikka jo 1983 laissa käsite määriteltiin laajasti, kapea käsitys lastensuojelun tehtävänä on siitä huolimatta vallitseva. Uusi lastensuojelulaki kattaa edelleen lastensuojelutehtävän laajasti: kunnalla on velvollisuus edistää ja seurata lasten ja nuorten hyvinvointia sekä kehittää palvelujärjestelmää. (Heino, 2008, 15.) Lastensuojelulaissa pidetään lapsena alle 18-vuotiasta ja nuorena 18-20-vuotiasta (Lastensuojelulaki 417/2007: 6 §) Lastensuojelulain keskiössä on perhe, jossa erityisen huomion kohteena on suojelun tarpeen laukaissut yksi tai useampi lapsi. Lain tehtävänä on turvata näiden ihmisten tukeminen, työskentely paremman

tulevaisuuden puolesta ja ottaen huomioon heidän odotuksensa ja omat voimavaransa. Sananmukaisesti lastensuojelutyö lähtee lapsen suojelun tarpeista ja tähtää niin lapsen kuin perheenkin kuntouttamiseen ja integrointiin muiden joukkoon. (Puonti, Saarnio & Hujala, 2004, 77.)

Lastensuojelulain mukaan lapsella on oikeus turvalliseen kasvuympäristöön sekä tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen, että erityiseen suojeluun. Lapsen vanhemman tai muun huoltajan on turvattava lapselle nämä edellä mainitut seikat. Mikäli lapsen kehityksen kannalta on tarpeen, tulee lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten tukea vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua. Perheelle on taattava tuki riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin. (Lastensuojelulaki 417/2007: 1 § ja 2 §.)

Lastensuojelua ovat lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu, jonka lisäksi kunta järjestää lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ehkäisevää lastensuojelua. Ehkäisevällä lastensuojelulla tuetaan vanhemmuutta sekä edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia. Lastensuojelulain 11 §:ssä veloitetaan kuntaa huolehtimaan siitä, että ehkäisevä lastensuojelu sekä lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua on järjestettävä kunnassa siinä laajuudessa ja niinä vuorokaudenaikoina, joina sitä tarvitaan. Laadultaan lastensuojelun on oltava sellaista, että se takaa lastensuojelun tarpeessa oleville lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen heidän tarvitsemansa tuen ja avun. (Lastensuojelulaki 417/2007: 3 § ja 11 §.)

Sosiaalihuoltolaki

Sosiaalihuoltolaissa ei mainita perhetyötä sellaisenaan, vaan ainoastaan perhetyön osa-alueita (Uusimäki, 2005, 6). Laissa on mainintoja yksityisen henkilön, perheen sekä yhteisön sosiaalisen turvallisuuden ja toimintakyvyn edistämisestä ja ylläpitämisestä sosiaalipalveluilla. Näihin palveluihin luetaan sosiaalityö, kasvatus- ja perheneuvonta, kotipalvelut, asumispalvelut, laitoshuolto, perhehoito, omaishoidon tuki sekä vammaisten työn toiminta. Kunnan on

sosiaalihuoltolain 17 §:n mukaan huolehdittava lasten ja nuorten huollon, lasten päivähoidon, kehitysvammaisten erityishuollon ym. palveluiden järjestämisestä. (Sosiaalihuoltolaki 710/1982: 17 §.)

Sosiaalityöllä tarkoitetaan sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön antamaa ohjausta, neuvontaa ja sosiaalisten ongelmien selvittämistä sekä muita tukitoimia, jotka ylläpitävät ja edistävät yksilöiden ja perheen turvallisuutta ja suoriutumista sekä yhteisöjen toimivuutta. Kasvatus- ja perheneuvonnalla tarkoitetaan asiantuntija-avun antamista kasvatus- ja perheasioissa. Sillä tuetaan myös lapsen myönteistä kehitystä edistävää sosiaalista, psykologista ja lääketieteellistä tutkimusta ja hoitoa. Kotipalveluja annetaan alentuneen toimintakyvyn, rasittuneisuuden, perhetilanteen, sairauden, synnytyksen, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn perusteella niille, jotka tarvitsevat apua suoriutuakseen asumisesta, henkilökohtaisesta hoivasta ja huolenpidosta, lasten hoidosta ja kasvatuksesta sekä muista elämään kuuluvista tehtävistä ja toimintojen suorittamisesta. (Sosiaalihuoltolaki 710/1982: 17 §, 18 §, 19 §, 20 § ja 21 §.)

Sosiaalihuoltolain 39 §:n mukaan palveluja on toteutettava sellaisin toimintamuodoin, jotka mahdollistavat itsenäisen asumisen ja luovat taloudelliset ja muut edellytykset selviytyä päivittäisistä toiminnoista omatoimisesti. Asiakkaan omat toiveet ja mielipiteet häntä koskevan huollon tai palvelun järjestämiseen on otettava huomioon ja asiakkaan on saatava palvelua hänen äidinkieltänsä huomioon ottaen. Erityinen huomio on kiinnitettävä myös asiakkaan läheisiin ihmissuhteisiin ja niiden turvaamiseen. (Lappalainen & Turpeinen, 1998, 36-37.)

Asiakkaalla on sosiaalihuoltolain mukaan oikeus saada tietää sellaisesta sosiaalitoimen hallussa olevasta asiakirjasta, joka koskee häntä itseään. Hänellä on myös oikeus saada tietää, mihin hänen antamia tietojiaan käytetään ja kenelle niistä kerrotaan. Samoin asiakkaalla on myös velvollisuus antaa viranhaltijalle tiedot, jotka ovat välttämättömiä palveluja järjestettäessä tai apua annettaessa. (Lappalainen & Turpeinen, 1998, 37.)

Muut perhetyötä koskettavat lait

Laki lapsen päivähoidosta antaa viitteitä perhetyöhön, vaikkei perhetyö-sanaa tässäkään laissa sinänsä mainita (Uusimäki, 2005, 6). Päivähoitolaki puhuu vanhempien tukemisesta kasvatustehtävässään, joten se voidaan siten lukea perhetyöksi. Lain mukaan päivähoidon tavoitteena on tukea päivähoidossa olevien lasten koteja näiden kasvatustehtävässä ja yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. (Laki lasten päivähoidosta 36/1973: 2a §.)

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa vahvistetaan lapseen kohdistuvaa toimintaa ja kasvatuskumppanuutta. Yhteistyötä kehoitetaan suuntaamaan perheen ja ammattilaisten tasavertaiseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön, jonka kohteena ja keskiössä on koko ajan lapsi. Perhetyö-sanaa ei löydy näistäkään asetuksista, mutta kun ne suuntaavat päivähoitoa ja varhaiskasvatuspalveluja lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen mahdollistamiseen, voidaan ne liittää perhetyöhön. (Uusimäki, 2005, 6.)

Lapsen oppimisen, kasvun ja kehittymisen tukemisessa vanhemmat ja varhaiskasvatuksen henkilöstö ovat kumppaneita. Kasvatuskumppanuudesta sanotaan, että se on eri osapuolten tasavertaista vuorovaikutusta, jossa vanhempien ja henkilökunnan erilainen asiantuntemus ja tietämys yhdistyvät. Vanhempien oikeus saada osallistua oman lapsensa kodin ulkopuoliseen varhaiskasvatukseen sekä sen suunnitteluun ja arviointiin tulee taata. Linjauksissa puhutaan myös varhaiskasvatuksen henkilöstön yhteistyöstä sosiaalihuollon kanssa, jolla tavoin henkilöstö tukee vanhemmuutta ja kodin kasvatustyötä. Asiakkaat voidaan tarvittaessa ohjata myös lapsiperheiden palvelu- ja tukijärjestelmien käyttöön ja tiedottaa niiden toiminnasta. (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista, 2002:9.)

Myös mielenterveyslaissa, jonka mukaan tulee pyrkiä ennaltaehkäisevään työskentelyyn, on joitain yhtymäkohtia perhetyön kanssa. Mielenterveystyöhön kuuluu yksilön hyvinvoinnin, persoonallisuuden ja toimintakyvyn kasvun tukemista

ja edistämistä. Eri ongelmista kärsivät potilaat saavat sairautensa perusteella erilaisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita. (Mielenterveyslaki 1116/1990.)

Päihdehuoltolain tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihteiden ongelmakäyttöä sekä siihen liittyviä sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja. Lain tarkoituksena on myös edistää ongelmakäyttäjän ja hänen läheistensä toimintakykyä ja turvallisuutta. Kunnan palveluja tulee kehittää siten, että niiden piirissä pystytään riittävästi hoitamaan päihteiden ongelmakäyttäjiä sekä ohjaamaan avun ja tuen tarpeessa oleva henkilö päihdehuoltoon tarkoitettujen palvelujen piiriin. Päihdehuollon palveluja tulee antaa henkilölle, jolla on ongelmia päihteiden käytön kanssa, sekä hänen perheelleen ja muille läheisilleen. Palveluja tulee antaa henkilön, hänen perheensä ja muiden läheistensä tuen, avun ja hoidon tarpeen perusteella. (Päihdehuoltolaki 41/1986: 1 §, 6 § ja 7 §.)

5 TUTKIMUKSEN KESKEISET KÄSITTEET

5.1 Lastensuojelun perhetyö

Perhetyö- käsitteen alle on muodostunut monia erilaisia menetelmiä ja toimintatapoja, joilla perhetyötä voidaan tehdä. Perhetyön yksiselitteinen määrittely onkin melko haastavaa. Lastensuojelulain perusteissa perhetyö voidaan käsittää perheen kotona tapahtuvaksi perhetyöksi, joka on työntekijän antamaa keskusteluapua ja erilaisiin arjen toimiin annettua apua. Työllä voidaan esimerkiksi tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään tai järjestää lapselle toimintaa joka tukee hänen hyvinvointiaan. Koska perhetyön kenttä on moninainen, on sekaannusten välttämiseksi lastensuojelun avohuollon tukitoimena järjestettävää perhetyötä joissain kunnissa alettu kutsua nimellä lastensuojelun perhetyö tai tehostettu perhetyö. (Reijonen, Sosiaaliportti, 2009.)

Usein perhetyö koostuu käytännön avusta sekä psykososiaalisen tuen antamisesta. Työtä tehdään yhdessä perheenjäsenten kanssa, mutta keskeisimpänä seikkana on aina turvata lapsen etu. Perhetyön ollessa osana lastensuojelutyötä, siihen liittyy myös kontrollin elementti tuen lisäksi. Leimallista työlle on perheen omia voimavaroja tukeva työote. Tavoitteena lastensuojelun perhetyössä voi olla esimerkiksi laukaista kriisitilanne, ehkäistä uusia ongelmia tai korjata tilannetta. Voidaan tarvita myös lapsen ja perheen pitkäaikaista tukemista ja kannattelua, jotta lapsi voisi jatkaa kotona asumista. (Reijonen, Sosiaaliportti, 2009.)

Lastensuojelun perhetyössä pitää tehdä päätös tukitoimen järjestämisestä sekä sen tavoitteet kirjataan asiakassuunnitelmaan. Perhetyön tulee olla mahdollisimman suunnitelmallista ja tavoitteellista. Työskentelyn tarve ja työn tavoitteet tulisi kartoittaa työskentelyn alkaessa. Työntekijä laatii suunnitelmat yhdessä perheen kanssa, jolloin myös perhe pyritään motivoimaan ja sitoutumaan työskentelemään yhdessä. (Reijonen, Sosiaaliportti, 2009.)

Lastensuojelun perhetyö voidaan määrittää olevan lapsilähtöistä, lastensuojelukontekstissa tapahtuvaa työtä, joka on intensiivistä ja ammatillista.

Työ voi olla myös toiminnallista, psykososiaalista tai monimuotoista keskittyen perheessä oleviin yksilöihin sekä perheeseen kokonaisuutena. Lastensuojelun perhetyötä tehdään perheen kotona tai lapsen kasvu- tai arkiympäristössä; tai tähän tarkoitettuissa tiloissa jaksoittain. Perhetyön käynnistyminen edellyttää lähetettä tai ammatillista arviota perhetyön tarpeesta. Työhön liitetään myös tarvittaessa muita palveluja niin, että ne vastaavat perheen tarvetta. (Heino, 2008, 48.)

5.2 Ohjaava perhetyö

Tarkoituksena ohjaavalla perhetyöllä on ohjata perhettä erilaisten palveluiden piriin sekä antaa perheelle tietoa. Työntekijän ja perheen yhteistyön alussa työntekijä kartoittaa perheen sosiaalisen tilanteen. Tämän jälkeen on helpompi selvittää minkälaiset palvelut ovat oikeasti perheelle tarpeen. Näin vältetään turha juokseminen eri viranomaistahojen välillä, jolloin avun hakemisen kynnyskin madaltuu. (Puroila, 2004, 134.)

Ohjaava perhetyö on supportiivinen työskentelymuoto. Perhesysteemiä autetaan ja tuetaan pääsemään perheessä kohdattujen kriisien, vaikeuksien ja ilmenevien ongelmien yli. Työskentely tapahtuu tavallisesti perheen kodissa. Tavoitteena työssä on turvata perheelle sen tarvitsemat palvelut viranomaisverkostossa ja oppia hyödyntämään tarjontaa. Toinen tavoite on muokata perheen sisäiset suhteet ja sosiaaliset säännöt sekä niiden tulkintatavat niin, että perheen jäsenet motivoituvat ratkaisemaan ongelmia perheen sisällä sekä perheen ja muiden tahojen välillä. Näin pidemmällä aikavälillä perhe selviytyy jo itsenäisesti. (Viheriävaara, Vikstrand, Suvanto, Kanninen, 1998, 37, 39.)

Ohjaavaan perhetyöhön kuuluu yhteistyö muiden ammattiryhmien kanssa ja usein asiakasperhe tulee perhetyöntekijälle jonkin toisen tahon kautta. Ihanne olisi, että perheet ottaisivat itse yhteyttä perhetyöntekijään. Työntekijän alkaessa työskennellä perheessä, on siellä jo jonkinlainen sosiaalinen ongelma. Työntekijän tulee selvittää tilannetta perheen kanssa, sillä heillä itsellään ei siihen välttämättä ole uusia keinoja. Perhe ja työntekijä työstävät syitä ja seurauksia pidemmällä aikavälillä, eikä tilanne kohene vain tilapäisesti. (Puroila, 2004, 134-135.)

Ohjaavan perhetyön piirteitä ovat suunnitelmallisuus ja säännöllisyys. Perheessä toimitaan niin sanotusti päivä kerrallaan, mutta työntekijän on kuitenkin hahmotettava perheen tilanne pidemmällä aikavälillä. Jokaisen asiakkuuden kesto määritellään yksilöllisesti ja työssä vaaditaan pitkäjänteisyyttä sekä aikaa. Perhetyön alkaessa voidaan saada todella nopeaa aikaan näkyvää tulosta. Tämä voi kuitenkin olla vain tilapäinen muutos, joka johtuu ”uutuuden viehätyksestä”. Perhetyöntekijä joutuu usein kokeilemaan useita eri toimintatapoja ratkaista ongelmia ennen kuin tuloksesta saadaan toivottava ja pitkäkestoinen. (Puroila, 2004, 134-135.)

Työntekijän tehtävänä on motivoida ja tukea perhettä pitkäkestoisen muutoksen saavuttamiseksi. Tällöin perhesysteemiin muodostuu uusia toimintakeinoja ja –malleja, joilla selviydytään arjen ongelmista. Uusien toimintamallien syntyessä perheessä mennään vähitellen kohti itsenäisempää suoriutumista. (Puroila, 2004, 134-135.) Perhettä on motivoitava jatkuvasti, jotta asetetut tavoitteet saataisiin perheeseen sisäänrakentuneeksi, sosiaalisiksi säännöksi. Kun muutos saadaan perheen sisältä ohjautuvaksi, motivaatio säilyy ja on todennäköistä että suotuissa kehityssuunta jatkuu. Kehityssuunnan kestävyys vaikuttaa myös se, pyrkiikö perhetyöntekijä alusta alkaen tekemään itseään tarpeettomaksi perheelle, jolloin se ei jää riippuvaiseksi työskentelystä tai työntekijästä. (Viheriävaara ym., 1998, 51.)

Perhetyöntekijän tulisi osata hahmottaa perheen tilanne kokonaisvaltaisesti ja ottaen huomioon eri tahojen intressit. Asiakkaan olisi hyvä olla mukana hänen tulevaisuutensa suunnittelun liittyvissä asioissa niin paljon kuin mahdollista. Perhetyöntekijän kertoessa asiakkaalle tilanteesta ja tapahtumista, asiakas pääsee itse sidoksiin yhteistyöprosessiin. Perheeseen haetaan muutosta ohjaavan perhetyön avulla, mutta tämä ei tarkoita kuitenkaan että kaikkia asioita perheessä lähdetäisiin muuttamaan. Vahvat positiiviset elementit toimivat rakennusaineena uudenlaisten toimintamallien luonnissa. Perhetyön päämäärät määritellään koko perheen voimin perhetyöntekijän kanssa, jolloin suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus toteutuvat. (Puroila, 2004, 135.)

5.3 Peruspalvelukuntayhtymä Kallion perhetyö

Peruspalvelukuntayhtymä Kallio

Peruspalvelukuntayhtymä Kallio on sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatio, joka täyttää uuden puitelain vaatimukset. Kallio aloitti toimintansa 1.1.2008. Organisaatioon kuuluu Nivalan ja Ylivieskan kaupungit sekä Alavieskan ja Sievin kunnat Pohjois-Pohjanmaalla. Kallio tuottaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut tälle alueelle. Väestöä alueella on noin 32 700 asukasta. (Peruspalvelukuntayhtymä Kallio 2009.)

Kuntayhtymän tehtäviin ja toimialaan kuuluvat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, jotka valtio on lailla säätänyt kunnille. Tähän kuuluu myös ympäristöterveydenhuolto. Kallion tehtävänä on pitää huoli myös väestön erityistason sairaanhoidosta sekä hoitaa muut mahdolliset jäsenkuntien antamat tehtävät. (Peruspalvelukuntayhtymä Kallio, 2009.)

Ylintä päätösvaltaa kuntayhtymässä käyttää yhtymäkokous, joka päättää kuntayhtymän budjetista, organisaation rakenteesta ja muista hallinnon järjestämisen perusteista. Kutakin alkavaa 2500 asukasta nimetään yksi edustaja yhtymäkokoukseen. Nimeämisen suorittaa kunkin jäsenkunnan hallitus. (Perussopimus, Peruspalvelukuntayhtymä Kallio, 2008.)

Kuntayhtymällä on yhtymähallitus, jossa on 13 jäsentä. Jäsenistä Ylivieskaa edustamassa on viisi jäsentä, Nivalan kaupunkia neljä, Sievin kuntaa kaksi ja Alavieskan kuntaa kaksi jäsentä. Yhtymähallitukseen valitaan puheenjohtaja kahden suurimman kunnan edustajista vuorotteluperiaatteella ja yhdeksi valtuustokaudeksi kerrallaan. (Peruspalvelukuntayhtymä Kallio, 2009.)

Kallion tavoite ja strategiset päämäärät

Tavoitteena on kuntayhtymän avulla tuottaa kuntalaisille laadukkaita palveluita taloudellisesti kestäväällä tavalla sekä vaikuttavasti. (Perussopimus, Peruspalvelukuntayhtymä Kallio, 2008.)

Pohjois- Pohjanmaan liiton kuntapäivillä 19.3.2009 peruspalvelukuntayhtymä Kallion johtaja Anne Knaapi- Lamminen listasi Kallion strategisiksi päämääriksi seuraavat:

Kallion palvelut

1. Palvelut järjestetään selkeästi määriteltynä ja taloudellisesti tuotettuina yhdenmukaisesti koko alueella.
2. Palvelut ovat monimuotoisia ja palveluketjut toimivat sekä vastaavat ennakoivasti aitoon asiakastarpeeseen.

Kallio työyhteisönä

3. Kallio on hyvin johdettu, osaamista ja asiantuntijuutta arvostava työyhteisö.
4. Kallio tarjoaa mahdollisuuksia työnjakoon, kouluttautumiseen, vaikuttamiseen ja osallistumiseen sekä mahdollisuuksia edetä urallaan.

Kallion rooli alueellaan

5. Kallio osallistuu laajoihin yhteistyöverkostoihin, rakentaa osapuolia hyödyntäviä kumppanuuksia ja hyvinvointipalvelumarkkinoita sekä vahvistaa alueensa vetovoimaisuutta.

Perhetyön yhtenäistäminen

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion asukkaista lapsiperheiden osuus on 45% ja perheitä, joissa on yli neljä alle 18-vuotiasta lasta, oli vuonna 2008 yhteensä 584.

Lapsiperheiden kotipalvelu ja perhetyö ovat kuuluneet aiemmin Kallion alueella vanhustyön kotipalvelun yhteyteen. Siirryttäessä peruspalvelukuntayhtymä Kallioon on lapsiperheiden kotipalvelu erotettu vanhustyön kotipalvelusta erilliseksi lastensuojelun avohuollon tukitoimeksi. Peruspalvelukuntayhtymän ensimmäisenä toimintavuotena 2008 perhetyötä yhdenmukaistettiin: sovittiin yhteiset toimintatavat ja työmenetelmät. Palvelun yhdenmukaistamisessa perhetyö muodostui suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi ja sen tuloksellisuutta alettiin arvioida noin 3kk:n välein yhdessä perheen ja lastensuojelun työntekijän kanssa.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion perhetyön resurssi koostuu kahdeksasta perhetyöntekijän toimesta sekä yhdestä määräaikaaisesti täytettävästä perhetyöntekijän paikasta. (Peruspalvelukuntayhtymä Kallio, 2010.)

5.4 Perhetyön ammattivaatimukset ja kvalifikaatiot

Sosiaalityön kentällä viime vuosikymmenten muutokset ovat olleet varsin mittavia. Työtä pyritään tekemään entistä asiakaslähtöisemmin ja tueksi haetaan osaamista monilta eri aloilta. Muun muassa nämä seikat ovat synnyttäneet uuden ammattiryhmän, perhetyöntekijät. Koska kyseessä on nuori ammattiryhmä, täsmälliset työnkuvaukset ja työmääräykset puuttuvat. (Reijonen, 2005, 7)

Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista ei mainitse erikseen perhetyöntekijän kelpoisuusvaatimuksia. Myöskään sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehtojen asetuksessa ei puhuta perhetyöntekijöiden kelpoisuusvaatimuksista. Koska näiden muiden ammattien osalta puhutaan tehtävään soveltuvasta koulutuksesta, jää kelpoisuuden määrittely pitkälti työnantajan tehtäväksi. Ammattinimikkeenä perhetyöntekijää käytetään käytännössä koko ajan yhä enemmän, samalla kun tehtävän koulutusvaatimukset ovat entistä kirjavampia. (Uusimäki, 2005, 7)

Lastensuojelun perhetyössä käydään paljon keskustelua ammatillisesta pätevydestä ja perhetyöntekijöiden koulutustaustan vastaavuudesta todellisiin ja käytännön tarpeisiin. Sanana pätevyys sisältää ajatuksen kiinteästi määritellystä osaamisen tasosta, vaikka eri alojen ammattivaatimukset ovat jatkuvassa muutoksessa. Hallitakseen työnsä, työntekijän tehtäväpätevyys ei ainoastaan riitä. Hänen on myös ymmärrettävä työn kokonaisuus ja osattava kehittää työtään. (Reijonen, 2005, 12)

Perhetyö on "ovela ammatti", josta on vaikea määrittää, mikä tieto tai osaaminen on ehdottoman tärkeää, mutta jossa toisaalta mikään tieto tai osaaminen ei ole ainakaan turhaa. Oikeastaan ei ole olemassa sellaista elämänaluetta, joka ei jotenkin liittyisi perhetyöhön. Perhetyöntekijältä on perusteltuakin odottaa laaja-

alaista tietämystä ja osaamista elämän eri ilmiöistä. (Reijonen, 2005, 14) Koska perhetyötä voidaan tehdä monella eri ammatillisella koulutuksella, voidaan katsoa että perhetyöntekijöitä ammattilaisina yhdistää lähinnä kiinnostus perhe-nimiseen ilmiöön, sen tutkiminen ja ammatillinen orientaatio, jossa yksilö nähdään osana perhettään ja sukuaan. (Heino, 2008, 50-51)

Ihmisen yksilöllinen ja ammatillinen kasvu sekä työssä kehittyminen kulkevat yksilön rinnalla koko hänen työelämänsä ja uransa ajan. Käytännössä kasvu on harvoin kuitenkaan jatkuvaa, koska usein työntekijöiden työmotivaatio heikkenee tai he kadottavat mielenkiinnon työhönsä. Näin käsiteltävät asiat ja työtehtävät muuttuvat helposti pelkiksi rutiineiksi. Laadusta ja ammatillisesta pätevyydestä keskusteltaessa tulee huomioida ammatissa tarvittava osaaminen. Osaamista on usein kuvattu vallitsevana havainnoitavana käyttäytymisenä, joka ilmenee erityisesti ammattialansa erityisolosuhteissa, tilanteissa ja suoritettavissa tehtävissä. (Reijonen, 2005, 12)

Ammattitaito koostuu työn kvalifikaatiovaatimuksista ja työntekijän pätevyydestä kyseiseen tehtävään. Molempiin niihin vaikuttaa toimintaympäristö, jossa työtä tehdään. Myös pätevyys ilmenee työntekijän toimintana ammattialan eri tehtävissä. Kvalifikaatiot ovat organisaation työntekijälleen asettamia vaatimuksia tiedoista, taidoista, valmiuksista ja henkisistä työskentelytavoista sekä työkokemuksesta, jotka ovat yhteiskunnallisesti edellytyksenä työn suorittamiselle. Perinteinen ammatillisten kvalifikaatioiden luokittelutapa on jakaa ne kolmeen eri tyyppiin: normatiivisiin, innovatiivisiin ja tuotannollisiin kvalifikaatioihin. (Reijonen, 2005, 12-13)

Lastensuojelun perhetyöntekijän työn keskeinen ammatillinen kvalifikaatio on normatiivinen kvalifikaatio. Tyypillinen piirre on työntekijän motivoituneisuus ja sitoutuminen työhön. Tähän luetaan myös työntekijän henkilökohtaiset ominaisuudet, kuten sopeutumisvalmiudet työhön, työaikaan ja työjärjestelyihin. Vuorovaikutustaidot ja suhde organisaatioon katsotaan myös normatiivisiksi kvalifikaatioiksi. (Reijonen, 2005, 13). Perhetyöntekijän ammattitaidossa keskeinen teema on vuorovaikutustaidot, johon sisältyy myös sekä asiakkaan että työntekijän kokemus lämpimästä ja luottamuksellisesta asiakassuhteesta. (Heino, 2000, 43)

Työntekijät joutuvat tasapainoilemaan asiakkaan tarpeiden sekä työnantajan tahdon ja määräysten välissä. Huolimatta koulutuksesta jokainen työntekijä tekee työtä omalla persoonallisella tavallaan. Koulutus sen sijaan antaa välineitä, tietoja ja taitoja työskennellä hyvinkin erilaisten asiakkaiden kanssa, mutta jokainen työntekijä reagoi eri tilanteisiin yksilöllisellä tavallaan. (Lappalainen & Turpeinen, 1998, 39)

Innovatiivisia kvalifikaatioita, jotka liittyvät työntekijän ammatilliseen osaamiseen sekä oman työnsä kehittämiseen ja persoonallisen työtapansa edistämiseen, on perhetyössä runsaasti. Jo perusluonteeltaan lastensuojelutyön voidaan katsoa olevan uutta luovaa ja kehittävää työtä. Perhetyöntekijöiden omaa työtä koskevat kehittämistarpeet kohdistuvat sekä työntekijän ammatilliseen kasvuun sekä erilaisten asiakastyöprosessien ja työmenetelmien parempaan hallintaan. Kaikkialta voi todeta päivän puheenaiheiksi perhetyön saralta olevan uudet työmenetelmät, kehittämishankkeet, työntekijöiden koulutus sekä moniammatillinen yhteistyö. Kaikki nämä teemat voidaan kirjata innovatiivisiin kvalifikaatioihin. (Reijonen, 2005, 13-14)

Tuotannollisilla kvalifikaatioilla tarkoitetaan työn välittömässä suorittamisessa tarvittavia ammattitaitoja ja tietoja, joita perhetyöntekijällä on oltava käytössään useampia. Näihin luetaan esimerkiksi tietotekniikkataidot. Tuotannolliset kvalifikaatiot eivät ole kovin keskeisessä asemassa perhetyössä, koska perhetyötä tehdään vuorovaikutuksellisissa suhteissa. (Reijonen, 2005, 13)

6 PERHETYÖN TEKEMISEN TAVAT

Perhetyötä voidaan tehdä hyvin monella tavalla, mutta vanhemmilta ja perhetyöltä vaadittavat asiat liittyvät pitkälti lasten tarpeisiin ja niiden huomioonottamiseen. Työn menetelmiä on monipuolistettu perhetyön yleistyttyä lastensuojelutyössä. Nykyään on olemassa monenlaisia ajattelu- ja toimintamalleja sekä menetelmiä ja tekniikoita. (Puonti, Saarnio, Hujala 2004, 247,251.)

6.1 Perhetyön malleja

Voimavara- ja ratkaisukeskeisyys

Perinteinen lähestymistapa lastensuojelun perhetyötä tehtäessä on ollut ongelmalähtöisyys. Viime vuosina on kuitenkin alettu käyttää enemmän voimavarakeskeistä ajattelua sekä ratkaisukeskeisyyttä. Voimavarakeskeisessä työssä nähdään ongelmat ja asiat voimavaroina, ja näin keskitytään ongelmien sijasta ratkaisuihin. Tällöin ei juurikaan pohdita syy- seuraussuhdetta ja päästään eroon toiminnasta, josta saattaa seurata ahdistuneisuutta ja syytelyä. Voimavarakeskeisydessä on oleellista myös, että menneisyys nähdään voimavarana ja työskentely suuntautuu tulevaisuuteen ja vahvuuksien ja onnistumisten korostamiseen ja etsimiseen. Työskentelyssä käytetään ratkaisukeskeisiä kysymyksiä, joihin kuuluvat esimerkiksi kysymykset jotka kartoittavat selviytymistä tai ongelman poikkeuksia. (Puonti ym. 2004. 247-248.)

Tehtäessä perhetyötä ratkaisukeskeisellä työotteella ollaan kiinnostuneita siitä, mikä on havaittavissa vuorovaikutuksessa. Tällöin työssä on tärkeää konkreettisuus, voimavarojen ja ongelmanratkaisun huomioiminen, luottamuksellisuus sekä usko asiakkaan kykyyn. Työntekijällä tulisi olla kyky rakentaa luottamuksellinen asiakkuus- ja yhteistyösuhde. (Koivusaari, 2008.)

Perhekeskeisyys ja systeeminen perhetyö

Perhekeskeisessä ajattelumallissa perhe tuodaan esille itsensä asiantuntijana ja korostetaan sen kuulemista kaikissa perhettä koskevissa päätöksenteoissa ja suunnitelmissa. Näkökulmassa tärkeää on koko perheen tukeminen. Sen ajatuksena on, että jokaisen perheenjäsenen toiminta ja perheenjäsenille tapahtuvat asiat vaikuttavat koko perheeseen ja sen jäsenten hyvinvointiin. (Puonti ym. ,2004, 241.)

Kun perhe nähdään systeeminä, voidaan työstä puhua systeemisenä perhetyönä. Tällöin oletuksena työssä on, että vaikuttamalla yhteen systeemin osaan voidaan saada muutoksia aikaan myös systeemin muissa osissa. Voimavarat saadaan esille huomioimalla koko perhe ja tällöin jäsenet tukevat toisiaan muutoksessa. Vähitellen perheen vuorovaikutus vahvistuu ja yhteisten ongelmien kohtaaminen helpottuu. (Koivusaari, 2008.)

Perhettä voidaan tutkia erilaisten osa-alueiden kautta, joita ovat esimerkiksi toiminta-, talous ja tukisysteemi sekä kommunikaatio-, valta- ja tunnesysteemi (Puonti ym., 2004, 241). Perhe on organisoitunut omiksi osasysteemeikseen, mutta sillä on myös raja, joka erottaa sen laajemmasta sosiaalisesta systeemistä, jonka osasysteemi koko perhe on. Ympäröivän rajan tulisi olla kuitenkin osittain läpäisevä sopeutumisen ja säilymisen mahdollistamiseksi. (Koivusaari, 2008.)

Perhesysteemeissä on erilaisia prosesseja, joista osa edistää ja osa estää muutosta. Esimerkiksi systeemin yksi jäsen voi kehittää ongelmallista käyttäytymistä. Potilaan oireista on luotu positiivinen funktio ja tällöin perhe tarvitsee oireilevaa. Vähitellen perheelle selviää, ettei asioiden välttämättä tulekaan olla näin, jolloin alkaa parantuminen. (Koivusaari, 2008.)

Perhelähtöisyys

Perhelähtöisen työn perusajatuksena tulisi olla että kaikilla perheillä on vahvuuksia. Jos perheellä on ongelmia pärjäämisessä, ensin tulisi selvittää

heikkoudet palvelujärjestelmässä. Toimenpiteet tulisi kohdentaa ja rakentaa perheen myönteisen toiminnan varaan. Päämääränä on vahvistaa perheen toimintakykyä niin, että se on entistä vähemmän riippuvainen ammatillisesta avusta. (Määttä, 2001, 105.)

Perhelähtöiseen työhön kuuluu vanhempien valtaistuminen (empowerment) ja kumppanuus (partnership). Kumppanuutta voidaan kuvailla niin, että se on ammatti-ihmisten ja vanhempien tasavertaisuutta sekä työntekijöiden antamaa vastuullisuutta vanhemmille. Vanhemmat ja työntekijät haluavat kumpikin toimia lapsen parhaaksi ja heillä on siis yhteisiä tavoitteita. Heillä on myös kummallakin olennaista tietoa lapsesta. Lapsen elinympäristöstä tietäminen on vahvinta vanhemmilla. Ammatti-ihmisillä on taas erityisosaamista omalta alaltaan. Yhteistyön tulisi olla vastavuoroista, jolloin osapuolet täydentävät toisiaan. (Määttä, 2001, 99-101.)

Valtaistumisen käsitteellä tarkoitetaan tilannetta, jossa yksilön tai ryhmän mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä paranevat ja avuttomuus sekä vallanpuute vähenevät. Tämä tarkoittaa myös aktiivista asiakkuutta. Valtaistumisen kautta henkilökohtainen hallinta vahvistuu. Tämä voi merkitä sisäisen elämänhallinnan kasvua, jossa egalitaarisella vallalla on keskeinen asema. Egalitaarinen valta on sosiaalista valtaa. Se perustuu mahdollisuuteen hoitaa yhteisiä asioita ja saavuttaa tavoitteita. Myös sen edellytyksenä on arvostus ja keskinäinen kunnioitus. (Määttä, 2001, 101-102.)

Dialogisuus

Dialogi voidaan helposti ajatella kahden ihmisen välisenä keskusteluna. William Isaacs (2001) on kuitenkin määritellyt keskustelun ja dialogin erot. Hän ajattelee keskustelun tarkoituksena olevan päätöksenteon, johon päästään tuomalla oma kanta esiin vuoropuhelussa, sekä puolustetaan sitä. Asiassa pyritään neuvotellen sopimukseen ja saamaan asia nopeasti pois alta. Dialogissa taas etsitään uusia näkökulmia ja vaihtoehtoja, joiden mukaan ajatukset ja tieto muuttuvat. Oma näkökulmaa pidetään dialogissa vain askeleena kohti uutta ja laajempaa

ymmärrystä. Tarkoituksena on ymmärrys siitä, mitä muut ajattelevat asiasta, ei välttämättä yhteisymmärrys. Dialogin lopputulosta ei koskaan tiedä ja se onkin menetelmän eteenpäin työntävä voima. Tavoitteena on pyrkiä yhdistämään erilaiset näkökulmat asiasta, ei löytää totuutta tai lopullista vastausta.(Reijonen, 2005, 72-74.)

Dialogissa korostuu kuuntelu, sillä sen avulla voimme myös lisätä ymmärrystä siitä, mitä muiden näkökulmat herättävät itsestämme sekä oppia ymmärtämään muiden näkemyksiä. Dialogilla ei siis suoraan pyritä muuttamaan toisen ajatuksia tai toista ihmistä, vaan se on vastavuoroinen oppimisen mahdollisuus. Haarakangas (2007) määrittelee dialogisen keskustelun sellaiseksi, jossa kunkin osapuolen puhe tulee kuulluksi ja saa vastauksen. Jokainen kokee tällöin olevansa osa yhteistä merkityksen muodostamisen prosessia. Työntekijän tulee osata luoda moniääninen vuorovaikutustilanne, jossa jokaisen ääni pääsee osallistumaan keskusteluun. (Reijonen, 2005, 73-74.)

Dialogisuuden tärkeimpiin arvoihin kuuluu molemminpuolisuus, jossa suhde rakentuu keskustelijoiden välille. Dialogin jäsenillä tulee olla myös avoimuus toisen ymmärtämiselle, jolloin omataan halu ymmärtää toisten erilaisia käsityskantoja, toimintatapoja ja arvomaailmaa. Tällöin on myös halu tulkita toisen kieltä sillä tavalla miten hän itse sillä tarkoittaa. Toisen erilaisuuden kunnioittaminen kuuluu dialogisuuden piirteisiin. Dialogia käyvät kunnioittavat toisen ajatuksia, vaikka itse ei hyväksyisikään niitä sekä uskovat toisen kykyyn ”olla itse”. Dialogisen ilmapiirin sekä turvallisuuden perusedellytys on luottamus. Myös persoonallinen läsnäolo, jossa syntyy henkilökohtainen suhde toiseen, on hyvin tärkeä dialogisuuden osa. (Herranen-Somero, 2008.)

Lapsilähtöisyys

Työskentelyä lastensuojelussa on Suomessa perinteisesti leimannut aikuislähtöisyys, jossa lapsi on jäänyt usein sivurooliin työntekijöiden keskittyessä työskentelemään aikuisten ongelmien parissa. YK:n lastenoikeuksien julistus ja lastensuojelulaki korostavat kuitenkin lapsen oikeutta osallisuuteen ja päärooliin lastensuojelussa. Tasavertaiseen kohtaamiseen tarvitaan lapsen kanssa

työskenteleviltä kykyä heittäytyä pois tietäjän roolista ja alkaa itse oppijaksi. Työntekijä tarvitsee taitoa virittäytyä lapsen aaltopituudelle, rakentaa luottamusta sekä turvallista kertomisen tilaa. Toisesta ei opi vain kyselemällä, tarvitaan taitoa kuunnella. Tiukassa ennakkosuunnitelmassa ja omalla kartalla pysytellessään aikuinen rajoittaa mahdollisuuksia löytää ratkaisuja ja ymmärrystä lapsen tilanteeseen. Lapsen ilmaisussa puheen rooli on pienempi kuin aikuisilla ja kertomistavat ovatkin usein toiminnallisia, ilmeitä, eleitä ja leikkiä hyödyntäviä. (Välivaara, 2006, 1-2.)

Lapsilähtöisyys mielletään käytännössä monin eri tavoin ja lapsikeskeiseksi tai lapsilähtöisiksi nimetyt käytännöt saattavat saada lastensuojelun kentällä hyvinkin aikuislähtöisiä ilmenemismuotoja. Tässä tilanteessa lapsilähtöisen työskentelyn ymmärretään olevan suoraa työskentelyä lapsen kanssa, hänen intressinsä, toiveensa ja kehitystasonsa huomioiden. Lapsi nähdään aktiivisena ja osaavana yksilönä, joka aikuisen tuella ja vuorovaikutuksella ympäristönsä kanssa rakentaa omaa ymmärrystään elämästä ja maailmasta. Aikuiseen nähden lapsi on tasa-arvoinen toimija, joka osallistuu ja tekee myös päätöksiä. Lapsi ei ole myöskään irrallaan perheestään, vaan lapsilähtöinen työskentely vanhempien kanssa merkitsee perheen pulmien käsittelyä siinä valossa, kun ne lapsen näkökulmasta näyttäytyvät. (Välivaara, 2006, 1-2.)

6.2 Perhetyön menetelmiä

Toiminnallisten ja luovien työmenetelmien määrä on kasvanut perhetyössä. Menetelmistä on myös yleistynyt verkostojen käyttö, johon kuuluu esimerkiksi läheisneuvonpitomenetelmä (Puonti, Saarnio, Hujala, 2004, 251-252).

Roolikartat

Yksi vanhemmuuden arvioimiseksi kehitetyistä menetelmistä on vanhemmuuden roolikartta. Samaa roolikarttaa on kehitelty myös välineeksi parisuhteeseen ja nuoren kanssa työskentelyyn. Lastensuojelun perhetyössä on haluttu keskittyä

vanhemmuuden tukemiseen ja myöhemmin on huomattu, että tukea tarvitaan myös parisuhteeseen. Roolikartta soveltuu sekä korjaavaan, kuntouttavaan että ennaltaehkäisevään työhön. Vanhemmuuden roolikartta mahdollistaa vanhemman itsearviointin omasta vanhemmuudestaan, jolloin hän saa aktiivisesti olla mukana arvioinnissa. (Puonti ym., 2004, 252.)

Roolikarttamalli perustuu Mooren rooliteoriaan ja sen avulla voidaan tarkastella vanhemman rooleja suhteessa lapseensa. Joskus asiakastilanne voi tuntua hyvin kaoottiselta ja tällöin roolikartta voi olla apuna hahmottamaan tilannetta myös vanhemmille. (Puonti ym., 2004, 252.). Roolikarttaa voidaan käyttää monipuolisesti perheen eri vaikeuksissa. Ongelmatilanteita joissa roolikarttaa voidaan käyttää ovat esimerkiksi tilanteet, jossa vanhempi käyttää päihteitä, perheessä esiintyy mielenterveyden ongelmia, moniongelmaiset perheet tai tilanne, jossa lapsi ollaan mahdollisesti ottamassa huostaan. (Herranen-Somero 2008.)

Vanhemmuuden roolikartta on selkeästi jäsennelty, jossa vanhemmuuden eri rooleja voidaan tutkia ja arvioida hierarkkisesti (Puonti ym., 2004, 252). Roolit on jaettu kolmeen eri tasoon: motivaatiorooleihin, tavoiterooleihin ja tekorooleihin. Motivaatiorooleista ”peruskolmion” muodostavat rakkauden antaja, huoltaja ja rajojen asettaja. Muita motivaatiorooleja ovat elämän opettaja ja ihmissuhdeosaaja. Pääroolit jakautuvat tavoiterooleihin, johon kuuluvat esimerkiksi rakkauden antajan alle kuuluva hellyyden antaja ja lohduttaja. Tekorooleissa mennään konkreettiselle tasolle. Esimerkiksi vuorokausirytmistä huolehtimisen alle kuuluu teko: lapsi laitetaan nukkumaan kello 21. (Herranen- Somero 2008.)

Perhenavigaattori

Perhenavigaattori on Stakesissa valmistunut työväline lapsiperhetyöhön. Se sisältää erilaisia kysymyksiä arjen tilanteista eri-ikäisten lasten vanhemmille. Kysymyksillä halutaan tukea varhaista puuttumista sekä ennaltaehkäisyä. Tavoitteena on myös lisätä vanhempien omaa pohdintaa sekä keskustelua perheen vanhempien välillä ja ammattilaisten kanssa. Menetelmän on katsottu sopivan kaikkiin lasten ja perheiden palveluihin, esimerkiksi terveydenhuoltoon,

sosiaalityöhön ja perhetyöhön. Se sopii myös vanhempainryhmien käyttöön. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2009.)

Perhenavigaattori on muodostunut kun eri alueiden asiantuntijat ovat tunnistaneeet lapsiperheitä askarruttavia tilanteita ja kasvuun liittyviä kysymyksiä. He ovat huomanneet niiden olevan hyvin samanlaisia. Yleensä ne liittyvät arjen sujumiseen ja miten toimia vanhempana jossain tilanteessa. Vanhemmille tarjotaan kysymyskarttaa ja jos he ottavat sen, heitä ohjataan keskustelemaan kysymyksistä kotona keskenään. Tällöin voidaan sopia myös jatkokeskustelusta perhetyöntekijän kanssa. (Koivusaari 2008.) Perhenavigaattorissa on esimerkiksi seuraavat kysymykset: Millainen lapsemme arki on? Mikä hänessä ilahduttaa?, Kun arjessamme on hankalia hetkiä ja hässäköitä, miten niissä pärjätään? Mitä teemme kun pinna palaa? (Heinämäki 2008.)

Videoavusteinen perhetyö

Videoavusteinen perhetyön menetelmä perustuu voimavarakeskeiseen, perheen omista muutostarpeista ja tavoitteista lähtevään työskentelytapaan. Tavoitteena on saada aikaan onnistunut vuorovaikutus, joka toimii perustana kasvun ja muutoksen edistymiselle. (Puonti ym., 2004, 254.)

Kotiohjaus videon avulla lähtee siitä, että työntekijä kuvaa perheen luvalla vanhempien toimimista lapsen kanssa muutamalla kerralla. Seuraavalla käyntikerralla video katsotaan yhdessä ja vanhempi saa kertoa ne tilanteet, joissa hän kokee onnistuneensa lapsensa kanssa. Tämän jälkeen onnistuneita tilanteita reflektoidaan yhdessä sekä vanhemmalle annetaan positiivista palautetta. Tärkeää on, että vanhempi oppii näkemään toimintansa hyvät ominaisuudet ja sitä kautta lisäämään sitä. Vähitellen vuorovaikutus vanhemman ja lapsen välillä tulee tiiviimmäksi ja he alkavat ymmärtää toisiaan paremmin. Näin myös ”häiriökäyttäytyminen” vähenee. (Koivusaari, 2008.)

Lapsilähtöiset työvälineet

Pesäpuu ry on lastensuojelun erityisosaamisen keskus. Se on tuottanut erilaisia välineitä lapsen osallisuuden mahdollistamiseksi lastensuojelutyössä. Lapsilähtöisten työvälineiden nimi on Lupaus lapselle ®. Näihin välineisiin kuuluu korttisarjoja, tilannekuvia, pelejä, satu- ja työkirjoja sekä askartelutehtäviä, joiden avulla parannetaan lapsen mahdollisuuksia tuntea itsensä tasa-arvoiseksi ja kykeneväksi toimijaksi lastensuojelun keskusteluissa. (Välivaara, 2006, 10.)

On syytä muistaa, että aikuisen ja lapsen välille muodostuva luottamuksellinen suhde, joka mahdollistaa yhteistyön, on tärkeämpi kuin välineet. Jokainen lapsen kanssa oleva kohtaaminen tulisi olla ainutlaatuinen. Kun aikuinen kohtaa lapsen, hänen tulisi omata utelias, leikkisä ja hyväksyvä asenne, johon kuuluu tärkeänä osana myös empatia. Kohtaamisesta tulee luontevaa jos aikuinen tuntee ja on sinut oman elämäntarinansa sekä käyttämiensä menetelmien ja välineiden kanssa. (Välivaara, 2006, 10.)

6.3 Perhetyön dokumentointi

Dokumentointi kuuluu tärkeänä osana lastensuojelutyöhön. Se on työntekijän työväline, mutta turvaa myös työntekijän ja asiakkaan asemaa ja oikeuksia. Työtä voidaan kehittää, suunnitella sekä arvioida hyvin toteutetun dokumentoinnin avulla. Kirjaamisten tavoitteena on olla hyödyksi perhetyön prosessissa ja niiden avulla voidaan myös arvioida lastensuojelun tavoitteita. Dokumentoinnilla saadaan tarpeelliset tiedot myös mahdollisille muille viranomaisille sekä siitä tulisi olla hyötyä myös asiakkaalle itselleen. Kun asiakirjamerkintöjä käytetään perusteluna asiakasta koskevissa päätöksissä ja toimenpiteiden suunnittelussa, niistä tulee hyvin merkittäviä (Forsberg, Ritala- Koskinen, Törrönen, 2006, 45.). Dokumentointi toimii osana rakennettaessa vuorovaikutuksellista kumppanuutta ja dokumentoinnin kautta asiakkaan ymmärrys perhetyöstä ja sen tavoitteista tulisi kasvaa. Jotta näihin tavoitteisiin päästäisiin, perhetyön dokumentoinnin tulisi olla avointa ja läpinäkyvää myös perheelle. (Reijonen, Sosiaaliportti, 2008.)

Mitä kirjataan

Perhetyössä tehtävässä dokumentoinnissa tulee kirjoittaa konkreettisia havaintoja perheen arjesta ja lapsesta. Kirjaamisten ei tule olla pelkkää raportointia perheen elämästä vaan niitä tulee tehdä perhetyön viitekehyksestä käsin. Dokumenteissa on erotettava perhetyöntekijän tulkinnat ja havainnot selvästi toisistaan. Aineistossa on tärkeää huomioida myös lapsi tiedontuottajana. Lapsen esittämät tarpeet ja toiveet tulee kirjata niin, että ne erottuvat koko perheen ja vanhempien tuottamasta tiedosta. Lasten kanssa työskentelyyn on kehitetty erilaisia työskentelymenetelmiä, joilla saadaan lapsen ääni ja kokemukset kuuluville. (Reijonen, Sosiaaliportti, 2008) Yksi esimerkki menetelmistä on Pesäpuu ry:n kehittämät Kissanpäivä-kortit, jotka auttavat lasta tunteiden nimeämisessä ja ilmaisussa (Välivaara, 2008).

Dokumentointia ohjaava lainsäädäntö

Perhetyön dokumentointia koskevat monet lait. Tietojen kirjaamiseen velvoittavat lastensuojelulaki sekä hallintolaki. Lastensuojelulaki velvoittaa lastensuojelun työntekijöitä merkitsemään lasta tai nuorta koskeviin asiakirjoihin kaikki tiedot jotka vaikuttavat lastensuojelutoimenpiteiden järjestämiseen. Työntekijän tulee dokumentoida myös tiedot, jotka ovat tarpeellisia toimenpiteiden suunnittelun, toteuttamisen ja seurannan kannalta. Kirjaamisen tulee tapahtua siitä lähtien kun lastensuojeluasia on tullut vireille. Hallintolaki edellyttää, että työntekijät kirjaavat tai muulla tavoin rekisteröivät tiedot suullisesti esitetyistä vaatimuksista ja selvityksistä, joilla saattaa olla vaikutusta asian ratkaisuun. (Reijonen, Sosiaaliportti 2008.)

Henkilötietojen kirjaamiseen liittyvistä asioista on säädetty henkilötietolaissa. Henkilötiedot, joita käsitellään, tulee olla käsittelyn tarkoituksen kannalta tarpeellisia. Laissa säädetään myös asiakkaan oikeudesta tarkastaa asiakasrekisterin tietoja. Tiedonsaantioikeudesta on säädetty myös laissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä. Asiakkaalla on oikeus saada tutustua häntä koskeviin dokumentteihin ja saada häntä koskevia tietoja.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista määrittää, että dokumenttien tiedot ovat ehdottoman salassa pidettäviä. (Reijonen, Sosiaaliportti 2008.)

Asiakasperheiden kokoonpanot saattavat muuttua asiakkuuden aikana ja tästä syntyy omia vaatimuksia kirjaamiselle. Kun perheestä ja lapsesta kirjataan tietoja, täytyy kiinnittää huomiota siihen, kenen asiakastietoihin merkintöjä tehdään. Dokumentoitaessa tulee huomioida asiakkaan oikeus lukea häneen itseensä liittyviä asiakastietoja sekä tietosuojaa. Jos tietoja ollaan kirjattu muiden asiakastietoihin, on niiden etsiminen hankalaa. Jos perhekokoonpano on muuttunut, tietoja voi siirtyä perheeseen kuulumattoman henkilön tietoihin. Lastensuojelulain mukaan jokainen lapsi on lastensuojelun asiakas erikseen. Tämän vuoksi jokaisella lapsella, jonka hyväksi työtä tehdään, tulee olla omat dokumentit ja asiakastiedot. (Reijonen, Sosiaaliportti, 2008.)

7 TUTKIMUSTULOKSET

Olemme tutkineet perhetyötä peruspalvelukuntayhtymä Kallion alueella vuosina 2008 ja 2009. Vuonna 2008 teimme haastattelut perhetyöntekijöille ja kyselyt heidän asiakasperheilleen. Vuonna 2009 teimme kyselyt sekä työntekijöille että asiakasperheille. Tutkimustuloksissa esiintyvät lainaukset olemme poimineet haastatteluista ja avoimista kyselyistä.

7.1 Taustatietoja tutkimukseen osallistuneista

Kyselyihin vastanneet asiakasperheet ovat lastensuojelun asiakasperheitä Nivalan, Sievin, Alavieskan ja Ylivieskan alueelta. Vuonna 2008 vastaajia oli 22 ja vuonna 2009 34. Kysyimme vuoden 2008 kyselyssä perheiden lapsilukua. Perheitä joissa oli ainoastaan alle kouluikäisiä lapsia, oli yksitoista, joka muodostaa puolet vastaajajoukosta. Vastaajista viisi (22,7%) ilmoitti perheessä olevan vain kouluikäisiä olevia lapsia. Sekä kouluikäisiä että sitä nuorempia oli kuudessa perheessä (27,27%). Vastaajaperheiden keskimääräinen lapsilukumäärä oli n. 4.

Kysyimme vuoden 2008 kyselyssä myös perheeseen kuuluvien aikuisten määrää. Ylivoimaisesti suurimman joukon muodostivat kahden vanhemman perheet (72,7%). Kuusi vastanneista (27,3%) ilmoitti perheessä asuvan vain toisen vanhemmista. Yhdestä palautetusta lomakkeesta kävi ilmi perheessä asuvan myös kaksi muuta aikuista. Yksi vastaajista ilmoitti perheessä asuvan sekä vanhemmat että toisen vanhemmista. Emme nähneet tutkimuskysymysten kannalta tarpeellisena kysyä perheeseen kuuluvien aikuisten määrää uudelleen vuonna 2009.

Molemmissa kyselyissä selvitimme perhetyön kestoa perheessä. Vuonna 2008 suurimmassa osassa (63,6%) perheistä työ oli kyselyyn vastattaessa kestänyt yli kuusi kuukautta tai yli vuoden. Yksi perheistä ei muistanut perhetyön kestoa ja loput perheistä (31,8%) ilmoittivat kestoksi alle kuusi kuukautta.

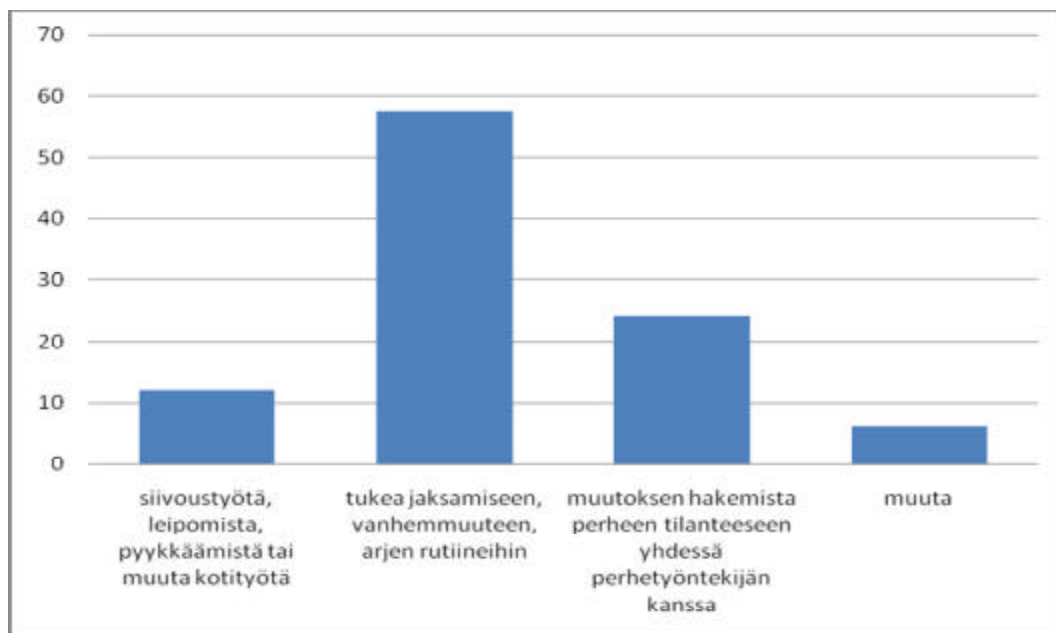
Vuonna 2009 12:lla vastanneista (38,7%) perhetyö oli kestänyt kyselyyn vastattaessa 1-2 vuotta. Toiseksi suurimmaksi (32,25%) ryhmäksi muodostui 1-9 kuukautta perhetyötä saaneet asiakasperheet. Neljä perhettä (12,9%) ei ilmoittanut perhetyön kestoja perheessään ja lähes sama määrä (16,1%) vastanneista on ollut perhetyön asiakkaana yli kaksi vuotta.

Emme tutkineet työntekijöiden taustatietoja tarkkaan nimettömyyden säilyttämisen vuoksi. Vuonna 2008 haastateltuja työntekijöitä oli seitsemän. Vuonna 2009 kyselyihin vastasi kuusi työntekijää. Vuoden 2008 haastatteluista ilmeni vastaajilla olevan hyvin moninainen koulutustausta.

7.2 Käsitukset ja kokemukset perhetyöstä

7.2.1 Asiakasperheet

Perhetyön määrittelyä

KUVIO 1. Asiakasperheiden käsitykset perhetyöstä vuonna 2008 (prosentteina)

Yläpuolella oleva kuvio havainnollistaa asiakasperheiden käsityksiä perhetyöstä vuonna 2008. Vastaajat saivat valita yhden tai useamman vaihtoehdon, joten prosenttiosuus on laskettu valittujen vastausvaihtoehtojen yhteismäärästä. Selvästi suurin osa (57,6 %) vastauksista kohdistui käsitykseen perhetyön olevan tukea jaksamiseen, vanhemmuuteen ja arjen rutiineihin. Monista (24,2%)

vastauksista kävi ilmi perheiden käsittävän perhetyön olevan muutoksen hakemisena perheen tilanteeseen yhdessä perhetyöntekijän kanssa. Vähäinen määrä (12,1%) vastaajista käsitti perhetyön olevan siivoustyötä, leipomista, pyykkäämistä tai muuta kotityötä. Pieni osa (6%) vastaajista käsitti perhetyöhön kuuluvan muutakin. Nämä vastaajat mainitsivat perhetyöhön kuuluvan keskustelua, hengähdystaukoja äidille, hyviä neuvoja lasten kasvatukseen sekä lasten kanssa harrastamisen.

Vuoden 2009 kyselyn vastauksista esille nousi perhetyön antama tuki lasten- ja kodinhoitoon. Perheet mielsivät lastenhoitoapuun kuuluvan lasten kanssa vietetyn ajan, läksyjen tekemisen lapsen kanssa, puuttuvien verkostojen korvaamisen sekä asioinnilla käymisen mahdollistamisen vanhemmalle. Kodinhoidollinen perhetyö koettiin arjen eri askareissa ja kotitöissä, esim. siivouksessa saatavana apuna.

“Auttaa selviytymään perheen ongelmissa ja auttaa kotitöissä ja läksyissä ja on lasten kanssa yhdessä.”

“Kotitöissä auttamista myös koska tämä tukee äidin jaksamista, opastamista lapsia kotitöihin jne..”

“Perhetyö on perheiden kokonaisvaltaista auttamista, joka voi olla kotitöissä tai lastenhoidossa auttamista tai vaikka keskustelua.”

“Arjen asiat saadaan toimiviksi, meillä ei kovin verkostoa/tuttavia ole Ylivieskassa, niin jos meinaa jonnekin, saa apua (lastenhoitoapua)”

Perhetyöntekijältä odotettiin herkkyyttä huomata perheen yksilöllinen avuntarve arjen askareissa.

“...sen tulee olla omatoimista, ei sitä että itse saa huomauttaa mitä tehdään.”

Osa perheistä koki perhetyön keskittyvän enemmän henkiseen tukeen ja keskusteluapuun, kuin arkiaskareissa auttamiseen. Nämä perheet käsittivät perhetyön ohjauksena ja opastuksena ongelmatilanteissa sekä kannustuksena, tukemisena, neuvontana ja kuuntelemisena. Perhetyön koettiin olevan sekä ennakoivaa että voimavarakeskeistä työtä. Osa vastaajista koki tärkeäksi osaksi perhetyötä vanhemmuuden tukemisen sekä kasvatusasioissa ohjaamisen.

“Tukemista, auttamista, kuuntelemista.”

“Ohjaavaa, tukevaa ja kannustavaa perheen omatoimiseen pärjäämiseen tähtäävää toimintaa.”

“... vanhempien kanssa keskustelua, neuvontaa, opastusta miten eri tilanteissa toimitaan lasten kanssa ja vanhempien keskinäiset suhteet”

“tukemista vanhempien jaksamiseen ja ohjausta ongelmatilanteissa”

Tärkeäksi perhetyön osa-alueeksi osa vastaajista kirjasi kriisitilanteissa saatavan tuen ja avun. Tällainen kriisitilanne voi olla esimerkiksi perheenjäsenen sairaus, päihteidenkäyttö tai muu tilanne, josta perhe ei koe selviävänsä yksin.

“Auttaminen ja ohjaus perheissä, joissa on vaikea tilanne.”

“Kun perheessä on joku kriisi josta ei selviä ilman apua...”

“Tukea ja auttamista perheessä jossa on “kriisi” tai erityistä tukea tarvitsevia lapsia...”

Odotusten täytyminen

Vuonna 2009 selkeästi suurin osa vastaajista koki perhetyön vastaavan odotuksiaan. Perheet kokivat saaneensa tarvitsemaansa apua tilanteeseensa.

“Kyllä. Perhetyöntekijälle jutellaan arjesta vaikeista ja hyvistä asioista. Lapset odottavat käyntiä.”

“...olen mielestäni saanut apua juuri siihen missä tarve perheessäni on ollut”

Loput vastaajista kokivat perhetyön vastaavan odotuksiaan melko hyvin tai kokivat sen ajoittain puutteelliseksi. Myös eri perhetyöntekijöiden työn tekemisen tavat vaikuttivat perheen perhetyölle antamien odotusten täyttymiseen.

“...edelleen toivoisin enemmän myös työapua -> että perhetyöntekijä saisi myös “siivota” “

“ Kyllä ja ei. Riippuen siitä kuka perhetyöntekijä kulloinkin on avun antajana.”

“Joo ja ei...joissain tilanteissa tuntuu lähinnä kyttäämiseltä ja arvostelemiselta.”

Perhetyön tavoite

Sekä teoriaosuudesta, että perhetyöntekijöiden vastauksista voi lukea perhetyön tärkeäksi tavoitteeksi perheen omatoimisen selviämisen, jolloin perhetyö voitaisiin lopettaa. Perheiden käsitykset vuonna 2009 siitä, millaisessa tilanteessa perhetyö voidaan lopettaa heidän perheessään, olivat hyvin yksilöllisiä. Kuitenkin vastauksista käy ilmi, että perheen tulisi pärjätä arjessa omilla voimavaroillaan, jotta perhetyö voitaisiin perheessä lopettaa. Keskeisiä vastaajien kirjaamia kriteerejä perhetyön lopettamiselle ovat myös vanhemman/vanhempien koulutuksellisen-, henkisen-, fyysisen- tai työllisyystilanteen kohentuminen sekä arjessa jaksaminen. Myös lasten kasvaminen tai lapsen henkisen/fyysisen tilanteen kohentuminen mahdollistaa perhetyön lopettamisen perheessä.

“Selviämme omin voimin perheen kaikista asioista ja jaksamme lastenkasvatuksessa. Tulevaisuuden suunnitelmat alkaisivat olla selvät, tilanne vakiintunut.”

“Koko perhe osallistuisi kodinhoitamiseen ja yhteistyö pelaisi!”

“...äiti kokee jaksavansa pyörittää arkea itsenäisesti.”

Yleisesti ottaen arjen odotetaan olevan kokonaisuudessaan hallinnassa.

“raha-asiat hallinnassa, päihteiden käyttö hallinnassa, oma jaksaminen kohentunut, päivärytmi vielä selkeämpi...”

7.2.2 Työntekijät

Työnkuva

Vuonna 2009 perhetyöntekijät kirjasivat työnkuvaansa kuuluvan perheen arjessa tukemisen, ohjauksen ja neuvonnan elämän eri tilanteissa, kriiseissä sekä vanhemmuudessa ja kasvatuksessa. Työ on kokonaisvaltaista elämänhallinnan tukemista ottaen huomioon sekä vanhempien että lasten fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tekijät. Perheen kanssa haetaan toimivia ratkaisuja arjen sujuvuuteen edistämällä perheen omatoimisuutta ja toimintakykyä. Perhetyöntekijän rooli myös mallin antajana tulee vastauksista esille. Osana perhetyöntekijän työnkuvaa ovat arviointipalaverit perheen kanssa ja yhteistyö eri tahojen välillä.

"Työskentelen lasten ja myös vanhempien kanssa, lasten ja perheiden parhaaksi. Olen mukana arjessa, autan perhettä arjen askareissa, olen vanhempien apuna ja tukena lasten kasvatuksessa, siis vanhemmuudessa."

Vuonna 2009 työntekijät kokivat työnsä haastavaksi, vastuulliseksi sekä vaihtelevaksi. Moni koki työnsä myös palkitsevana ja mielekkäänä.

"Vaatii monia taitoja, perhetyöntekijällä on monta roolia."

"Työ on haastavaa, monipuolista, itsensä "likoon" laittamista. Työ on hyvin palkitsevaa onnistumisten kautta."

Onnistumisen kokemuksia työntekijät kokivat saavansa lasten vilpittömyydestä ja kiintymyksestä perhetyöntekijään. Myös perheeltä saatu positiivinen palaute ja perheessä tapahtunut pienikin edistyminen toivottuun suuntaan antoi työntekijöille onnistumisen kokemuksia. Yksi vastanneista mainitsi myös esimieheltä ja työkavereilta saadun kiitoksen.

"Kun huomaan, että vanhempi ymmärtää, ettei perhetyöntekijä ole heitä vastaan vaan samalla "puolella". Lasten ilo ja heistä välittyvä aito tunne."

"Hienoa on myös, kun näkee lapsen oppivan jonkun asian, jota on työstetty. Esim. potalla käyminen..."

Työn haasteet

Vuonna 2008 perhetyöntekijöiden työn haasteet kohdistuivat suurelta osin epäselvyyksiin peruspalvelukuntayhtymä Kallioon siirryttäessä. Kevään 2008 aikana yhteisten palaverien koettiin lisääntyneen. Tämä vei aikaa perheissä tehtävältä työltä, jolloin työn tekeminen koettiin haasteellisempänä. Yksi haastatelluista koki haasteellisena suunnitelmallisuuden säilyttämisen työssä huolimatta kuntien perhetyön yhdistämisestä. Moni vastaajista kertoi perhetyön yhtenäistämisen haastavan perhetyöntekijät yhteistyöhön muiden kuntien perhetyöntekijöiden kanssa. Vaikka yhteistyö koettiin haasteellisena, sen koettiin

myös tuovan uusia näkökulmia ja työskentelytapoja omaan työhön. Lähiesimiehen puuttuminen toi lisähaasteita työlle, koska työntekijöillä ei ollut henkilöä, keneltä kysyä neuvoa tai opastusta tarpeen tullen.

”näitä palavereita on paljon enemmän... --- ...toisaalta sitten perhetyöhön on annettu määrätyt tuntimäärät mitkä pitäs perheessä toteutua, mutta kyllä niistä on joutunu riipiin sitten ku tulee näitä muita päälle.”

”Että se työ ei muuttus sillälailla että vaan poukkoillaan ees takas ja aamulla sanotaan että nyt meet sinne tai nyt meet tänne. Että se säilyks se suunnitelmallisuus siinä lastensuojelun perhetyössä.”

”Sitä hyvin helposti sokeutuu sille omalle työlleen ja työ ringissä omissa kuvioissa mutta nyt ku tulee mukkaan lissää ihmisiä porukkaan nii jokkainen tuo niitä omia juttuja. Ja sieltä voi poimia niitä hyviä, hyviä käytäntöjä ja malleja...”

Haastateltavat kertoivat perheiden taholta tulevia haasteita olevan moniongelmaisuus, päihteet sekä moninaiset mielenterveysongelmat, joiden koettiin lisääntyneen perhetyössä. Yhdeksi työn haasteeksi koettiin myös kyky toimia ja työskennellä perheiden hyväksi ennakoimattomista ja nopeasti muuttuvista perheiden tilanteista huolimatta.

”...yhellä henkilöllä voi olla monenlaisia mielenterveysongelmia. Ei vaan joku yks diagnoosi vaan sielä voi olla montaki.”

”Tilanteet on jatkuvasti vaihtuvia ja uusia ja ennakoimattomia. ja varsinki on tullu nää päihteet ja huumeet uutena, on ollu insestiä ja on ollu mielenterveysongelmia ja kasvatusvaikeuksia. kaikkea tämmösiä eli se on siis hyvin laaja se kirjo.”

Myös vuonna 2009 moni perhetyöntekijöistä koki haasteellisena työssään perheissä esiintyvät monisäikeiset ongelmat sekä yksi vastaajista mainitsi tarvitsevansa enemmän rohkeutta vaikeiden asioiden puheeksi ottamiseen. Myös perheessä tehtävien töiden tärkeysjärjestykseen laittaminen sekä jämäkkyys olla tekemättä perheen puolesta asioita toivat lisähaastetta perhetyöntekijöille.

”Lisääntyvät mielenterveysongelmat, masennus, uupumus.”

"...vanhemmuus puuttuu, lasten rajattomuus, taloudellinen tila."

"Joskus työtä liikaa, --- silloin priorisointi tärkeää ja "haastavaa."

Tuki, ohjaus ja kannustus

Vuonna 2008 haastatellut odottivat saavansa tukea, kannustusta ja ohjausta esimieheltä sekä työnohjauksesta. Moni haastatelluista toivoi työnohjauksen alkavan pian. Tulevaisuudelta työntekijät odottivat työnsä arvostuksen säilyvän, työntekijää kuultavan ja hänestä pidettävän huolta. Yksi haastatelluista toi esille luontevan yhteyden esimieheen olevan tärkeää. Osa perhetyöntekijöistä toivoi saavansa myös itse vaikuttaa toimenkuvaansa ja tulla kuulluksi.

"...työnohjaus, sitä ei oo nyt ollu, niin saahaan toimivaksi."

"...ois niinku sellanen luonteva yhteys esimieheen."

"Välillä työ on myös kirjaimellisesti "mallin antamista" eli hetkellisesti voidaan tehdä myös puolesta."

"Tehdään myös yhteistyötä muiden "auttajatahojen" kanssa."

Vuonna 2009 tukea, kannustusta ja ohjausta työntekijät kokivat saavansa työkavereilta, esimieheltä sekä sosiaalityöntekijöiltä. Työyhteisön palaverit sekä työnohjaus vaikuttivat positiivisesti työssäjaksamiseen. Yksi vastaajista toi esille myös oman kunnon ylläpitämisen sekä ammatillisen työotteen tärkeyden.

"Työnohjausta kerran kuukaudessa."

"Saan tukea työkavereilta, esimieheltä. Ohjausta saan myös työkavereilta, sos.tt. ja esimieheltä."

Ammattivaatimukset

Vuonna 2008 kysyessämme haastateltavien käsityksiä työnsä ammattivaatimuksista, moni toi esille laaja-alaisen koulutuksen merkityksen. Osa haastateltavista ajatteli sosionomin tai sairaanhoitajan

ammattikorkeakoulututkinnon olevan sopiva työhön. Myös oma persoona, sitoutuminen työhön sekä sosiaaliset taidot tunnustettiin tärkeäksi osaksi perhetyöntekijän ammattitaitoa. Yksi haastatelluista nosti esille perhetyötä ohjaavien lakien tuntemisen tärkeyden.

"Pitää olla kyllä tosi laaja-alasta kyllä tuntemusta pittää olla. Välillä pitäs olla vaikka mikä, tuntuu."

"...musta vaikuttaa enemmän ihminen niinku persoonana. Että, että mää panisin painoa enemmän niinku sinne...persoonaan."

7.3 Perhetyön toteuttamisen tavat

Perhetyön menetelmät

Vuonna 2009 tärkeinä perhetyön menetelminä työntekijät mainitsivat keskustelun sekä oman persoonan ja elämäkokemuksen. Voimavarakeskeisyys ja lapsilähtöisyys sekä ohjaava kasvatustapa nostettiin esille vastauksissa kuten myös huolen puheeksiotto, rakentava palaute ja kritiikki. Lasten kanssa työskennellessään työntekijät kertoivat käyttävänsä satuja, erilaisia leikkejä ja lauluja sekä harrastavansa yhdessä lasten kanssa. Erilaiset kortit (esim. nallekortit), perhenavigaattori sekä vanhemmuuden roolikartta tuotiin useissa vastauksissa esille. Yksi vastaajista mainitsi käyttävänsä menetelmänä myös perhetyön palvelusuunnitelmaa.

"Keskustelua; tukemista, ohjausta, neuvontaa. Jonkin verran myös erilaisia kaavakkeita". Omalla toiminnalla myös mallin antamista; lapsille ja aikuisille.
"omaa persoonallisuutta, empaattisuutta"

"Lasten kanssa toimiessa käytän paljon laululeikkejä, lukemista ja erilaisia pelejä."

Työntekijöiden kokemukset dokumentoinnista

Vuonna 2008 osa työntekijöistä koki, että kirjaamisia tuli tehdä enemmän kuin ennen peruspalvelukuntayhtymä Kallioon siirtymistä. Muutama vastaajista koki, että kirjaamisiin menevä aika on pois perheelle annettavasta ajasta. Yksi vastaajista koki dokumentoinnin lähes mahdottomaksi johtuen siihen tarvittavien välineiden ja dokumenttien säilytyspaikan puutteesta. Näihin laitteisiin voitaisiin lukea esimerkiksi tietokone tai jokin muu vastaava kirjaamisen mahdollistava laite. Dokumenttien säilytyspaikka muualla kuin työntekijän omassa kotona on myös tärkeä osa kirjaamisia, jotta mm. vaitiolovelvollisuus mahdollistuu.

”...tehhään niinkö tuota, näitä kirjallisia töitä vähä enemmän. Onhan se pois sitte sieltä ite kenttätyöstä...”

”...että jos mää jotaki dokumentoin, ni missä mää sitten niitä säilytän ku ei mulla oo mittään toimistoo ni eihän niitä saa kotona sitten säilyttää...”

Perhetyöntekijöiden kokemukset vuonna 2009 dokumentoinnista ja sen vaikuttavuudesta perheelle olivat keskenään melko samansuuntaisia. Yksi vastaajista kertoi dokumentointia käytettävän vähän ja moni kertoi, että sille oli vaikea löytää aikaa. Dokumentoinnin kerrottiin todentavan tapahtumat, suojaavan työntekijää, ja se tulee tehdä tarkasti ja ajatuksen kanssa. Jokaisesta vastauksesta tuli ilmi tavoitteellisuuden merkitys dokumentoinnissa. Sekä työntekijä että perhe pysähtyvät miettimään nykytilannetta, edistystä ja kehittämisen paikkoja. Vastaajat kertoivat dokumentoinnin avulla voitavan myös palauttaa mieleen menneitä tapahtumia jälkikäteen.

”Vaikuttaa perheeseen paremmin, kun asiat on dokumentoitava, ottavat enempi ”tosissaan”.”

”Vain sen avulla todentaa tapahtumat ja asiat -> suojaa myös työntekijää.”

”Ihmisen muisti on lyhyt ja jokainen muistaa asiat erilailla. Siitä voidaan katsoa ja palauttaa mieliin, mitä on milloinkin tapahtunut ja miten asiat ovat menneet.”

Vastaajat kertoivat tilannenäkemyksen dokumentointia tehdessä yleensä kohtaavan perhetyöntekijän ja asiakkaan välillä. Perheet ovat tietoisia dokumentoinnista ja kirjaukset luetaan yhdessä. Jos perheen taholta ilmenee eriäviä näkemyksiä, työntekijä kirjaa myös ne asiakirjoihin. Työntekijät kertovat dokumentoinnin aiheuttavan monenlaisia tunteita, joten kipeissä ja aroissa asioissa voidaan olla eri mieltä.

”Perheet tietoisia, että käynneistä työntekijä tekee tarvittavat kirjaukset. --- Perhetyön tavoitteet ja suunnitelma sekä sopimus perhetyöstä on vanhempien nähtävissä, ja vanhemmat allekirjoittavat ne.”

Asiakasperheiden kokemukset dokumentoinnista ja sen hyödyistä

Vuonna 2009 kysyimme asiakasperheiltä heidän osuuttaan dokumentointiin ja vastaukset olivat hyvin moninaisia. Suurimmalla osalla perheistä oli positiivinen kokemus kirjaamisista. Monissa vastauksissa tuli ilmi että perhetyöntekijä lukee kirjaamiset perheelle, joka voi vaikuttaa osaltansa dokumenttien sisältöön kertomalla oman näkemyksensä asioihin. Osa vastaajista nosti esille palaverissa tehtävät kirjaamiset sekä palavereita varten tehdyt väliraportit, joiden tekemiseen perhe on osallistunut. Nämä perheet olivat osallistuneet vain palaverien kirjaamisiin tai he kokivat kirjaamisia tehdyn vain palaverissa. Pieni osa vastaajista ei osallistunut kirjaamisiin tai eivät tienneet kirjaamisia tehtävän. Toisen pienen joukon muodostivat ne, jotka eivät vastanneet kysymykseen tai eivät ymmärtäneet kysymystä.

”Aika hyvin. Molemmat puolisot ovat olleet paikalla ja saaneet sanoa oman mielipiteensä asioista.”

”Perhetyöntekijä keskustelee ennen raportin kirjoittamista kanssani ja tuo raportin näyttille hyvissä ajoin ennen palaveria tarkastettavaksi eli koen saavani hyvin mielipiteeni kuuluville”

”Eipä ole tullut esille. En tiedä mitä meistä kirjataan.”

”Ei ole lainkaan kirjaamisia perhetyön yhteydessä.”

Kysyttäessä kirjaamisten hyödyistä perheelle, vastaukset jakautuivat kolmeen ryhmään. Yhden ryhmän muodostivat vastaajat, jotka kokivat kirjaamisen hyödyllisenä. Osa koki kirjaamisen hyödyttävän perhetyöntekijän työtä sekä tiedonkulkua perhetyöntekijän ja muiden viranomaisten välillä. Yksi vastaajista kertoi kirjaamisten helpottavan yhteistyötä, jos perhetyöntekijä vaihtuu. Muutama vastaajista koki kirjaamisista olevan hyötyä perheelle itselleen, koska niiden avulla voidaan seurata perheen tilanteen kehittymistä. Vastaajat kertoivat kirjaamisten tuovan myös selkeyttä ja järjestystä.

”Ainakin meillä on virinnyt keskustelua perhetyöntekijän kanssa asioista joista ei välttämättä ole hoksattu keskustella...”

”Sosiaalitoimi sai realistisen kuvan perheen tilanteesta.”

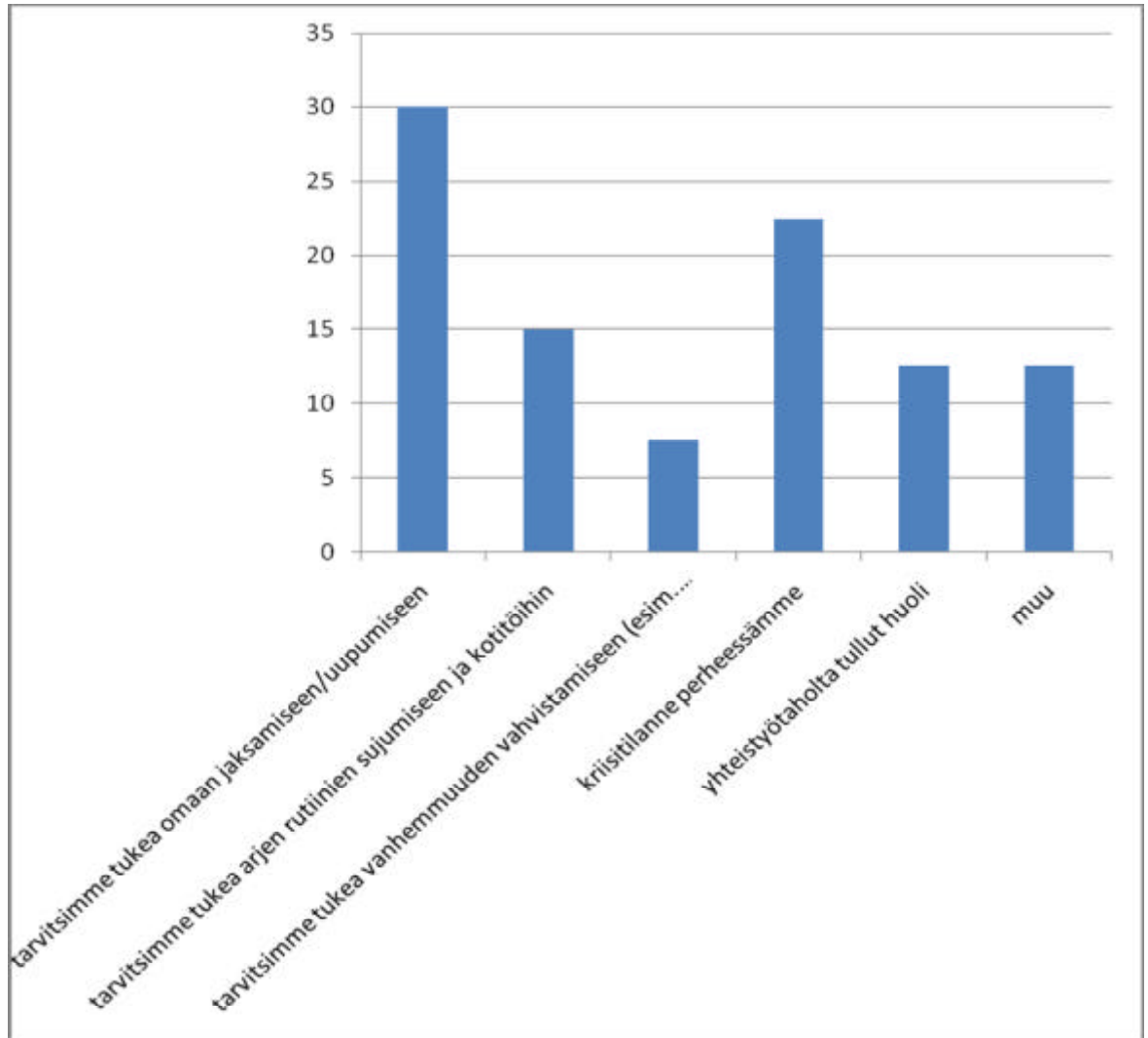
Toinen ryhmä muodostui vastaajista, jotka eivät osanneet vastata tai jättivät kokonaan vastaamatta kysymykseen. Kolmannen ryhmän muodostivat vastaajat, jotka eivät kokeneet kirjaamisista tarpeellisiksi tai saavansa niistä hyötyä.

”En näe erityistä hyötyä.”

”No ei nyt varmaan kauheasti ku ei tiedetä mitä kirjataan.”

7.4 Perhetyön vaikuttavuus

Perhetyön alkaminen

KUVIO 2. Perhetyön alkamisen syyt asiakasperheissä vuonna 2008 (prosentteina)

Yllä olevasta kuviosta voi nähdä, mistä perhetyön alkaminen johtui asiakasperheissä vuonna 2008. Kysymys esitettiin monivalintakysymyksenä ja vastaajilla oli mahdollisuus valita yksi tai useampi vaihtoehto, joten prosenttiosuus on laskettu valittujen vastausvaihtoehtojen yhteismäärästä. Suurimmassa osassa (30%) perheistä perhetyö aloitettiin tilanteessa, jolloin perhe oli uupunut tai perhe tarvitsi tukea omaan jaksamiseensa. Kriisitilanne perheessä oli toinen suuri (22,5%) tekijä perhetyön alkamiselle. Kolmanneksi suurimmaksi (15%) tekijäksi perhetyön aloittamiselle muodostui tuen tarve arjen rutiineissa ja kotitöissä. Osassa (12,5%) asiakasperheistä perhetyö alkoi yhteistyötaholta tulleen huolen

johdosta. Yhtä suuri määrä vastaajia kertoi perhetyön alkaneen muusta syystä. Näitä syitä olivat lastensuojeluilmoitus sekä äitiysneuvolasta saatu tieto mahdollisuudesta perhetyöhön. Pieni osa (7,5%) vastaajista kertoi perhetyön alkaneen tuen tarpeesta vanhemmuuteen ja sen vahvistamiseen.

Kysyimme perheiltä vuonna 2008 heidän mielipidettään perhetyön aloittamisen ajankohdasta. Vastausvaihtoehtoja oli neljä, ”oikeaan aikaan”, ”vähän liian myöhään”, ”aivan liian myöhään” ja ”mielestämme emme olisi tarvinneet perhetyötä”. Vastaajia oli yhteensä 22, joista 17 ilmoitti perhetyön alkaneen oikeaan aikaan. Loput viisi vastaajaa ilmoittivat perhetyön alkaneen vähän liian myöhään.

Vuonna 2009 kyselyyn vastanneista perheistä suuri osa tarvitsi perhetyötä tilanteeseen, jossa vanhempi (yleensä äiti) tai vanhemmat olivat uupuneita. Väsymyksen aiheuttajina koettiin muun muassa kodin- ja lastenhoito, kasvatustasiat ja arjesta selviytyminen, kiire ja stressi. Toisen ryhmän muodostivat vastaajat, joiden perheissä perhetyötä tarvittiin tilanteeseen jolloin perheessä oli jokin kriisitilanne. Tällöin esimerkiksi joku perheenjäsenistä oli sairastunut, loukkaantunut tai kuollut. Pienessä osassa vastauksista perhetyötä kerrottiin saatavan miehen alkoholiongelmasta johtuviin ongelmiin ja päihteettömyyden tukemiseen.

”Paljon pieniä lapsia. Ylityöllistetty. omaa aikaa ei juurikaan ole. Tekemättömät työt painaa päälle. --- Välillä olen todella väsynyt.”

”Lasten kanssa arjessa jaksamiseen, rajojen ja rutiinien tekemiseen...”

”Perheen äidin vakava sairaus, tarvittiin apua lasten hoitoon ja myös kotitöihin.”

”Isän reissutyö, alkoholismi. Kaikki arki äidin vastuulla.”

Perhetyön vaikutukset

Halusimme selvittää perheiden näkemyksiä perhetyön myötä tapahtuneista muutoksista. Vuonna 2008 kysymys oli monivalintakysymys ja vastaaja sai valita yhden tai useamman vaihtoehdon. Prosenttiosuus on laskettu valittujen vastausvaihtoehtojen yhteismäärästä. Vastausvaihtoehdoista eniten valittu (54,3%) oli ”oma jaksaminen/ jaksamisemme kohentunut”. Kohtaan ”muuta” (11,4%) oli kirjattu muutoksia tapahtuneen äidin omanarvontunnon kohentumisessa, lasten voinnin ja koulumyönteisyyden parantumisessa sekä kyvyssä ajatella asioita uusista näkökulmista. Vaihtoehtoja ”arjen rutiinien selkiytyminen” ja ”vanhemmuus on selkiytynyt” valittiin sama määrä (8,6%). Yhtä suuren (5,7%) prosenttiosuuden valituista vaihtoehdoista saivat myös kohdat ”parisuhde vahvistunut”, ”taloudenhoito hallinnassa” tai ”saimme uusia ihmissuhteita/ ohjaus vertaistukiryhmiin”.

Vuonna 2009 kysyimme jälleen perheiltä näkemyksiä perhetyön myötä tulleista muutoksista. Laajensimme tällöin kysymyksen avoimeksi, jossa perheet saivat eritellä mitä muutoksia perhetyö oli tuonut lasten arkeen, vanhemmuuteen/parisuhteeseen, arjen sujumiseen, tai johonkin muuhun tilanteeseen. Lasten arjessa perhetyön vaikutus näkyi päivärytmin ja rajojen selkiytymisessä sekä kannustuksen ja kehumisen lisääntymisenä. Lapset saivat enemmän aikuisen aikaa ja huomiota esimerkiksi leikin ja lukemisen kautta. Osa vastaajista kertoi lasten omatoimisuuden lisääntyneen ja lasten osallistuvan enemmän kodin askareisiin. Muutamien perheiden lapsille oli järjestetty päivähoito- tai virikepaikka.

”Vaikean ajan jälkeen alamme taas saada kiinni rutiineista, ja normaalielämästä. Lapset ovat saaneet huomiota ja piristystä (leikit, yms. pt:n kanssa).”

”Rajojen asettamiseen on kiinnitetty enemmän huomiota, kannustaminen on lisääntynyt, samoin kehuminen.”

”Jollain lailla on onnistuttu tukemaan lasten omatoimisuutta ja aktiivisempaa osallistumista kodin askareihin.”

Useat perheet kertoivat perhetyöllä olleen vaikutusta sekä vanhemmuuteen että parisuhteeseen. Vaikutukset näkyivät puolisoiden yhteisen ajan, keskustelujen sekä vuorovaikutuksen lisääntymisenä. Vanhempien jaksamiseen ja uupumuksesta selviämiseen perhetyöllä on ollut suuri merkitys. Perhetyöntekijä koettiin myös tärkeäksi keskusteluseuraksi arjessa. Muutamassa vastauksessa kerrottiin perhetyön antaneen uskallusta lopettaa vaikea tai väkivaltainen parisuhde. Puolisot ovat saaneet myös ohjausta ja neuvoja kasvatuskysymyksiin sekä parisuhteen riitatilanteiden selvittämiseen.

"Olemme keskustelleet arjen tilanteista enemmän, yhdessä pohtineet rajoja, kannustamista ym."

"Vanhempien yhteistä aikaa saatu, vanhempaa tuettu vaikealla hetkellä..."

"tiskivuoro myös miehelle"

"Perhetyöntekijä on antanut hyviä elämänohjeita Ü --- Olen oppinut sen, että "parisuhde ei ole terapiasuhde"..."

Perhetyön vaikutukset arjen sujumiseen näkyivät perheissä kotitöiden sujumisena, sekä puhtauden ja yleisen taloudenhoidon kohentumisena. Vaikutus perhetyöllä oli myös perheiden päivärytmin selkiytymiseen ja arjen rutiinien yleiseen sujumiseen. Perhetyöntekijän käydessä vanhemmilla oli mahdollisuus asioilla käymiseen tai hengähdystaukoon ja joillekin työntekijä toimi tukiverkkona sen puuttuessa. Sairauden, päihdeongelman tai kuoleman koetellessa perhettä, perhetyö toimi yhtenä apuna arjen sujumisessa.

"Tässä vaiheessa tämä talous hukkuisi likaan, pyykkeihin ja mankeloitaviin ilman perhetyöntekijää! Myös aamurytmi on selkeämpi eli hommat alkaa ajoissa perhetyöaamuina"

"Äidin vakavan leikkauksen ja synnytyksen jälkeen tukea, apua. Äidin ja isän uupumukseen."

Yksittäisissä vastauksissa ilmeni perhetyön vaikutus seuraaviin asioihin: lasten rauhallisuus lisääntynyt, rintaruokinta saatu loppumaan, lasten rohkeus ja avoimuus vieraiden kanssa lisääntynyt, lapset saaneet perushoidon ja -turvan

äidin sairastaessa, sääntöjen valvominen helpottunut, perheenisä saatu A-klinikalle, turvallisuus lisääntynyt ja terveys kohentunut, saatu toivoa elämään, raha-asiat selkiytyneet ja perhetyöntekijän käynnit mahdollistaneet isän työssäkäynnin.

8 TUTKIMUKSEN TARKASTELUA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Esitämme johtopäätökset tutkimustuloksista tutkimuskysymysten aihepiireistä käsin. Esitämme myös yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia niin vuosien 2008 ja 2009, kuin työntekijöiden ja asiakasperheiden vastausten välillä. Pyrimme näin tuomaan esille mahdollisimman kattavasti johtopäätökset tutkimustuloksista.

8.1 Tarkastelua perhetyöntekijöiden ja asiakasperheiden kokemuksista ja käsityksistä perhetyöstä

Perhetyöntekijöiden vastauksista voimme päätellä heidän näkemyksensä perhetyöstä ja sen tavoitteista olevan melko samansuuntaiset. Suurimmat eroavaisuudet vuosien 2008 ja 2009 välillä voimme päätellä johtuneen lähinnä peruspalvelukuntayhtymä Kallioon siirtymisestä vuonna 2008. Haastatteluhetkellä peruspalvelukuntayhtymä oli hyvin tuore asia ja työntekijöillä oli vielä epäselvyyksiä työhön liittyvissä muutoksissa. Asiakasperheiden vastaukset olivat hyvin samansuuntaisia keskenään vuosina 2008 ja 2009. Peruspalvelukuntayhtymä Kallion siirtymisellä emme nähneet olevan juurikaan vaikutusta asiakasperheiden näkemyksiin.

Kuten Viheriävaara ym. edellä toteaa, työntekijän tehtävänä on perheen tukeminen ja motivoiminen, jotta perheellä olisi mahdollisuus saavuttaa pitkäkestoinen muutos ja selvitä itsenäisesti. Tämä tuli ilmi myös meidän tutkimuksessamme, jossa suurin osa perhetyöntekijöistä toi ilmi perhetyön tähtäävän perheen itsenäiseen suoriutumiseen, minkä jälkeen perhetyö voitaisiin perheessä lopettaa. Osa perheistä koki perhetyön tähtäävän heidän omien voimavarojensa löytymiseen, mutta toisaalta monet näkivät perhetyön lähinnä konkreettisena kodin- ja lastenhoitoapuna niin kauan kun lapset ovat pieniä ja työtä perheessä on paljon.

Asiakasperheiden vastauksista voimme päätellä perhetyön muuttuvan yhä enemmän kodinhoidollisesta voimavarakeskeisemmäksi ja myös henkiseen tukeen painottuvaksi. Kaikkia vastauksia tarkastellessamme mieliimme piirtyi yhä

selkeämpi kuva siitä, kuinka perheet toivoivat konkreettista apua juuri siihen hetkeen, jolloin kodinhoidolliset työt tai lastenhoidosta selviytyminen koettiin ylitsepääsemättöminä. Perhetyöntekijät näkivät työnkuvansa laajempaan keskittyen myös perheen omien voimavarojen löytämiseen, jotta perheet selviäisivät tulevaisuudessa arjesta itsenäisesti. Suunnitelmallisuus ja säännöllisyys kuuluvat ohjaavaan perhetyöhön, vaikka perheessä toimitaankin niin sanotusti päivä kerrallaan- periaattella (Puroila 2004, 135). Näin voimme todeta, että kodinhoidollinen puoli sekä arjessa jaksaminen saadaan sujumaan löytämällä perheen voimavarat yhdessä tekemisen sekä keskustelemisen kautta.

Vuonna 2009 onnistumisen kokemuksia perhetyöntekijät saivat lasten ilosta ja kiintymyksestä työntekijään. Myös perheet toivat ilmi lasten odottavan perhetyöntekijän käyntiä innolla. Lastensuojelun perhetyössä keskeisenä seikkana on lapsen etu ja vastausten yhteneväisyydestä voimme päätellä lapsen todella olevan keskiössä Kallion alueen lastensuojelun perhetyötä tehtäessä. Välivaara tuo ilmi nämä seikat (s. 31); lapsilähtöisyys toteutuu kun lapsi nähdään aktiivisena ja osaavana yksilönä, jossa lapsi ei ole irrallaan perheestään. Lastensuojelulakiinkin on kirjattu perheen olevan lastensuojelulain keskiössä, jossa erityisen huomion kohteena on suojelun tarpeen laukaissut lapsi tai lapset. Myös perheessä tapahtunut pienikin muutos toi työntekijöille onnistumisen kokemuksia. Yksi selkeä keino havaita näitä pieniä muutoksia on säännöllinen dokumentointi, johon myös lastensuojelulaki ja hallintolaki velvoittavat. Mielissämme heräsi kysymys, siitä miksi kuitenkin vain pieni osa perheistä tiedostaa dokumentoinnin kautta havaittujen muutosten positiivisen vaikutuksen voimavarojen löytymiseen.

Perheissä esiintyvät mielenterveysongelmat, päihteet sekä moniongelmaisuus ovat valtakunnallisesti pinnalla olevia asioita tällä hetkellä. Mediassa on tuotu esille 1990-luvun laman aikana tehdyt leikkaukset perheille suunnattuihin palveluihin, joiden negatiiviset vaikutukset ovat vasta vuosien jälkeen nähtävissä. Myös perhetyöntekijöiden molempien vuosien vastauksista oli huomattavissa perheiden monisäikeisten ongelmien lisääntyneen ja mielenterveysongelmien olevan entistä moninaisempia. Vaikka työntekijät eivät edellisestä lamastapuhuneetkaan, voimme päätellä sen olevan yksi syy nykyisten perheissä havaittujen ongelmien määrään.

Vuonna 2008 osa Kallioon siirtymisen vaikutuksista perhetyöhön koettiin hyvin haastavana. Vuonna 2009 tilanne oli selvästi muuttunut, eikä työntekijöiden vastauksissa mainitut haasteet liittyneet peruspalvelukuntayhtymä Kalliosta seuranneisiin muutoksiin, vaan ne liittyivät enemmän perheessä oleviin ongelmiin. Kuten perhetyöntekijät toivoivatkin, voimme huomata tilanteen vuoden aikana tasoittuneen ja työnkuvan Kalliossa selkiytyneen.

8.2 Työn tekemisen tapojen tarkastelua

Huomasimme yhteneväisyyden vuosien 2008 ja 2009 vastauksissa liittyen ammattivaatimuksiin ja työn tekemisen tapoihin. Vaikka työntekijät näkivät laaja-alaisen koulutuksen tärkeänä osana työtä, myös työntekijän oma persoona ja soveltuvuus alalle nostettiin vahvasti esille. Tutkimusaineistoa kerätessämme ymmärsimme näiden kahden tekijän todella olevan tärkeitä. Kuten olemme teoriaosuudessa maininneet (s. 25), ei työntekijän tehtäväpätevyys ainoastaan riitä, vaan hallitakseen työnsä hänen on myös ymmärrettävä työn kokonaisuus ja osattava kehittää työtään. Yhteiskunnassamme korostetaan hyvin paljon koulutusta, vaikka persoonalla ja elämäkokemuksella tuntuu myös olevan suuri merkitys työn tekemisessä. Pohdimme myös sitä, että tälle alalle hakeutuu ihmisiä, jotka ajattelevat myös persoonansa puolesta olevan soveltuvia alalle. Työntekijöiden vuoden 2009 vastauksista tuli ilmi laaja koulutustaustojen kirjo, josta voimme päätellä peruspalvelukuntayhtymä Kallion alueella arvostettavan myös persoonan merkitystä koulutuksen rinnalla työpaikkaa täytettäessä. Perhetyötä voidaankin tehdä monella eri ammatillisella koulutuksella ja perhetyöntekijöitä ammattilaisina yhdistää lähinnä kiinnostus perhe-nimiseen ilmiöön (Heino 2008, 50-51).

Työntekijät olivat vuosina 2008 ja 2009 melko yksimielisiä siitä, että perhetyössä tehtävä dokumentointi on tarpeellista niin asiakkaan kuin työntekijänkin kannalta. Kuten Reijonen (s. 37) toteaa, dokumentointi on perhetyöntekijän työväline, joka myös turvaa työntekijän ja asiakkaan asemaa ja oikeuksia. Kuitenkaan kaikilla perhetyöntekijöillä ei ollut mahdollisuutta dokumentointiin sille varattujen tilojen puutteen takia, mikä mielestämme luo epätasa-arvoa itse työn tekemiseen.

Vuonna 2008 osa työntekijöistä koki kirjaamisten vievän liikaa aikaa perheessä tehtävältä työltä. Oli yllättävää huomata, että nämä muutamat työntekijät ajattelivat asiaa tältä kannalta, eivätkä nähneet dokumentoinnin hyötyjä kauaskantoisemmin.

Vuonna 2009 osa perheistä ei tiennyt perhetyön dokumentoinnista heidän perheessään tai sai osallistua siihen hyvin vähän. Teoriaosuudessa tulee ilmi perhetyön tavoitteellisuuden toteutuvan vaativan dokumentoinnilta avoimuutta ja läpinäkyvyyttä myös perheelle. Tästä meille nousikin esille kysymys, arvostavatko kyseisten perheiden perhetyöntekijät dokumentointia ja sen merkittävyyttä niin paljon, että tiedottaisi myös asiakasperhettä sen hyödyistä ja käyttäisi dokumentointia työssään.

On mielenkiintoista huomata, että vuonna 2008 haastatelluista vain pieni osa koki dokumentoinnin täysin positiivisena osana työtä, kun taas vuoden 2009 vastauksista emme huomanneet juurikaan negatiivisia ajatuksia kenenkään vastauksista. Vastauksista ei käy ilmi miksi asenne dokumentointia kohtaan oli niin erilainen eri vuosina. Mahdollinen syy eroihin vuosien välillä voi olla myös perehdytys tai perhetyön yhtenäistäminen, jolloin yhteistyö luonnollisesti lisääntyy kuntien välillä. Kuten yksi vuoden 2008 haastatelluista sanoi, jokainen tuo omia näkökulmiaan perhetyöhön ja niistä jokainen voi poimia uusia toimintatapoja ja käytäntöjä myös itselleen. Ehkäpä juuri dokumentointi on koettu tällaiseksi hyväksi käytännöksi, ja sen käyttöönotto näkyy myös vuoden 2009 vastauksissa.

Mielestämme työnohjaus on tärkeä työssäjaksamisen edistäjä ja taitojen ylläpitäjä. Selkeä ero vuosien 2008 ja 2009 välillä huomattiinkin olevan työnohjauksen saamisessa. Peruspalvelukuntayhtymä Kallioon siirtymisen jälkeen työntekijät kertoivat työnohjauksen puuttuvan. Tämä koettiin ymmärrettävästi suureksi puutteeksi ja moni toivoi sen alkavan mahdollisimman pian. Vuoden 2009 vastauksista voimme päätellä asiassa edistytäneen huomattavissa määrin, koska suurin osa vastaajista koki työnohjauksen vaikuttaneen positiivisesti työssäjaksamiseen. Tästä edistysaskeleesta voimme huomata työnohjauksen löytäneen paikkansa Kallion perhetyössä ja työntekijöiden tulleen asiassa kuulluksi.

8.3 Tarkastelua perhetyön vaikuttavuudesta asiakasperheille

Asiakasperheiden vastauksista voimme todeta, että vuosina 2008 ja 2009 perhetyötä tarvittiin hyvin samankaltaisiin tilanteisiin. Suurin osa perhetyön aloittamisista johtui perheessä esiintyvistä uupumuksesta. Toinen suuri tekijä perhetyön aloittamiselle oli kriisitilanne perheessä. Mielestämme on todennäköistä, että nämä vastausvaihtoehdot voivat myös olla toisiinsa yhteydessä, sillä perheessä olevasta kriisitilanteesta voi seurata uupumusta ja vaikeuksia jaksaa arjen askareiden keskellä. Lastensuojelulain perusteissakin perhetyö käsitetään perheen kotona tapahtuvaksi perhetyöksi, joka on työntekijän antamaa keskusteluapua ja erilaisiin arjen toimiin annettua apua.

Kysyimme vuonna 2008 asiakasperheiltä, oliko perhetyön aloittamisen ajankohta oikea. Vastajat olivat hyvin yksimielisiä siitä, että perhetyö aloitettiin oikeaan aikaan heidän perheessään. Tästä voimme päätellä, että perhetyön aloittaminen toimii oikeaan aikaan peruspalvelukuntayhtymä Kallion alueella.

Asiakasperheet saivat perhetyöltä apua hyvin monenlaisiin tilanteisiin. Vuoden 2008 asiakasperheiden kyselyaineistosta saimme kuvan siitä, millaista ja missä laajuudessa perhetyötä saatiin. Perhetyöltä koettiin saavan paljon apua omaan jaksamiseen ja uupumiseen. Tästä voimme päätellä perhetyöllä saatavan tuloksia sekä avun kohdistuneen oikeaan paikkaan, koska myös perhetyön aloittaminen johtui vanhemman uupumisesta useassa tapauksessa. Päätelmänä voimme sanoa avun tarpeiden ja toteutuksen kohtaavan. Perhetyö koostuu usein käytännön avusta sekä psykososiaalisen tuen antamisesta tai vanhempien tukemisesta kasvatustehtävässään (Reijonen, Sosiaaliportti, 2009).

Vuonna 2009 laajensimme kysymyksen avoimeksi saadaksemme laajemman vastauksen kysymykseen mihin perhetyö on tuonut muutosta. Tällä kysymyksellä saimme laaja-alaisen vastausjoukon, joista voimme päätellä perhetyöllä olleen vaikutusta kokonaisvaltaisesti moniin perheiden tilanteisiin. Nämä vastaukset saivat myös meidät huomaamaan näkökulmia, joita emme osanneet edes ajatella monivalintakyselyä laatiessamme.

Kaikista perhetyön vaikuttavuutta mittaavista kysymyksistä voimme vetää johtopäätöksen, että Kallion peruspalvelukuntayhtymän perhetyöllä on ollut vaikutusta perheiden arkeen ja jaksamiseen. Perhetyötä on saatu useimmiten oikeaan aikaan sekä siihen tilanteeseen mihin sitä on tarvittukin.

9 POHDINTA

Prosessin arviointia

Opinnäytetyömme aihe syntyi puolitoista vuotta sitten keväällä. Aihevalintaamme vaikutti molempien kiinnostus perhetyötä kohtaan ja niinpä päätimme kysyä ideoita perhetukikeskus Apilasta. Opinnäytetyön tekeminen on ollut mielenkiintoista, joskin raskasta ja kiireistäkin aikatauluistamme johtuen. Olemme työskennelleet sekä yksin että yhdessä ja monet asiat ovat hautuneet mielissämme yli vuoden, kun taas toisille asioille mietintäaikaa ei juurikaan jäänyt. Emme kokeneet mietintäaikaa ongelmaksi, koska ottaessamme etäisyyttä työhön olemme tiedostamattakin kypsyttelleet ajatuksia työstä ja jo kirjoitetusta tekstistä. Loppurutistuksen teimme kesän 2009 aikana, jolloin oli myös palkitsevaa huomata työn edistyvän ripeään tahtiin, kun varasimme sille riittävästi aikaa.

Opinnäytetyötä aloittaessamme ja siihen liittyvää teoriatietoa etsiessämme koimme haastavaksi löytää ajan tasalla olevia tietolähteitä. Myöskään kaikki uudet termit ja työvälineet (esim. erilaiset kortit, lapsilähtöisyys) eivät olleet ehtineet kirjojen kansiin, joten näiden osalta teoriaosuus oli haastavaa koota. Koimme teoriaosuuden kirjoittamisen mielenkiintoisena, kun taas tutkimustulosten kirjaaminen oli taas huomattavasti työläämpää ja vaikeampaa kuin olimme osanneet kuvitella. Molempien osuuksien kirjoittaminen syvensi tietoaamme perhetyöstä aivan kuin huomaamatta ja uuden tiedon omaksuminen onkin yksi parhaista ja tärkeimmistä opinnäytetyön aiheista. Meillä molemmilla heräsi aito kiinnostus perhetyöntekijänä työskentelemistä kohtaan. Olisi mielenkiintoista saada työkokemusta perhetyön piiristä ja samalla laajempaa näkemystä tältä perhepalvelun saralta.

Haasteita opinnäytetyöllemme toi aiheen rajaaminen tarpeeksi pieneksi, mutta samalla kattavaksi paketiksi. Joinakin hetkinä tekeminen tuntui työläältä, mutta toistemme ja ulkopuolistenkin kannustuksella saimme tutkimuskysymykset rajattua, ja koottua keräämämme aineisto tarkoituksenmukaiseksi paketiksi. Huomasimme useaan kertaan sen, kuinka kahdestaan työtä tehdessä toisesta todella on tukea, apua ja hyötyä. Keskustelujen kautta saimme uusia näkökulmia

aiheeseen ja aina vähintäänkin toisella oli voimia kannustaa meitä molempia jatkamaan eteenpäin. Voimme molemmat todeta, ettei tutkimuksen tekemisestä olisi tullut näin monipuolista ilman toisen tutkijan apua. Luotettavuuden kannaltakin kahdesta tekijästä on ollut hyötyä, koska asioita on aina ollut tutkimassa kahdet silmäparit ja kuulemassa kahdet korvat. Nyt jälkeenpäin ajatellen olisimme voineet miettiä tarkemmin myös käytettyjen tutkimusmenetelmien määrän rajaamista, koska useiden menetelmien käyttäminen toi valtavasti lisätyötä ja haastetta koko prosessille. Virheistä oppii ja onkin mahtava huomata että oppimista todella on tapahtunut tämän puolentoista vuoden aikana.

Tuotoksen arviointia

Oma käsityksemme perhetyöstä ja perhetyön asiakasperheistä on selkiytynyt huomattavissa määrin opinnäytetyön tekemisen kautta. Oli ehkä yllättävääkin huomata, etteivät kaikki asiakasperheet välttämättä ole moniongelmaisia, vaan ns. aivan tavallisia lapsiperheitä. Ongelmat, joiden kanssa nämä perheet usein painivat, olivat uupuminen arjen askareisiin, kiire, väsymys ja kasvatusongelmat. Nämä tilanteet ovat kaikki sellaisia, joihin meistä jokainen voi jossain elämänsä vaiheessa itsekkin joutua. Edes me tulevat alan ammattilaiset emme ole millään tavalla suojattuja näiltä elämän myrskyiltä, vaikka siihen ajatteluun helposti sortuukin.

Toisaalta tutkimusta tehdessämme eteen nousi monia perhe-elämää koettelevia haasteita ja vaikeuksia, jotka paljastivat meille mihin perhetyöntekijä voi työssään törmätä. Työntekijäkin tarvitsee voimia, jotta voisi kohdata ongelmat ja näin olla tukena perheen eri elämänvaiheissa. Kuten eräs perhetyöntekijä sanoikin, työntekijän pitäisi olla vaikka mikä, että työssä jaksaisi ja työn saisi suoritettua parhaalla mahdollisella tavalla. Voimme todeta, että perhetyöntekijäksi hakeutuvalta vaaditaan rohkeutta kohdata ongelmat silmästä silmään, jotta työtä voisi tehdä. Olemme sitä mieltä, että vaikka autettavien perheiden ongelmat koskettaisivat työntekijää, tulee ammatillisuus säilyä ja ongelmat kohdata rohkeasti sekä osata tarttua niihin tarvittavalla tavalla.

Työntekijöiden kohdalla huomasimme, että hyvin monenlaiset eri persoonat sopivat perhetyöntekijöiksi. Päälimmäiseksi ajatukseksi jäi, että työntekijän tulee olla hyvin sitoutunut ja motivoitunut työhönsä, jotta sitä voisi tehdä pitkäjänteisesti perheiden parhaaksi. Empaattisuutta vaaditaan paljon, mutta toisaalta myös ripeyttä ja rohkeutta tarttua ongelmiin. Perhetyöntekijät tuntuivat myös tekevän jokainen työtänsä omalla tavallaan ja omista persoonallisista lähtökohdistaan, vaikka tavoite kaikilla oli selvästi sama, perheiden auttaminen ja voimaannuttaminen. Oli toiveikasta huomata, että jokaisella tuntui olevan mahdollisuus toimia työssään persoonallisella ja itsenäisellä tavalla, vaikka se saattoikin poiketa toisen työntekijän työtavoista. Itsenäisyys työssä saattaa muodostua myös huonoksi asiaksi, jollei apua ja tukea ole saatavilla vaikka työntekijä sitä tarvitsisi.

Jatkotutkimusehdotukset

Tutkimusta tehdessämme mieleemme tuli useitakin jatkotutkimusehdotuksia. Peruspalvelukuntayhtymä Kallioon siirryttäessä useamman kunnan erilaisetkin perhetyöt yhdistyivät ja epäselvyyksiä tuntui olevan sekä perheiden että työntekijöiden osalta. Tähän olisikin mielenkiintoista saada tehtyä jonkinlainen kooste Kallion alueen perhetyöstä, joka selventäisi sekä uusien että vanhojen perhetyöntekijöiden ja asiakkaidenkin mieleen nousevia ajatuksia ja kysymyksiä. Tällaiseen pakettiin voisi koota tietoa esimerkiksi siitä, mitä perhetyö Kallion alueella on, ketkä työtä tekevät, millainen perhe voi perhetyötä saada, millaista tukea perhetyöltä voi odottaa ja saada ja niin edelleen. Tällaista lehtistä voisi olla saatavilla esimerkiksi neuvolassa, kouluilla tai missä vain voi ajatella perheitä kohtaavan. Kaikilla perheillä ei ole välttämättä edes tietoa siitä, ettei tarvitse olla mitenkään erityisen ”ongelmainen” perhe saadakseen perhetyötä vaikka vain väliaikaisesti. Kynnys avun hakemiseen ajoissa voisi madaltua, jos tietoa olisi saatavilla riittävästi.

Toisena jatkotutkimusaiheena nousi mieleen työntekijöille tehtävä selvitys työssäjaksamisesta. Perhetyöntekijät kohtaavat monia vaikeita asioita työssään ja ovat usein yksin niiden kanssa, koska aikaa työkavereiden ja esimiesten kanssa

käytävillä keskusteluille ei välttämättä aina ole. Työntekijöitä tälläkin työsaralla on varmasti liian vähän suhteutettuna asiakasperheiden määrään, joten työntekijät ovat kiireisiä ja eivätkä välttämättä ajanpuutteen vuoksi voi hoitaa työtänsä yksittäisessä perheessä niin hyvin kuin haluaisivat. Osassa vastauksista oli havaittavissa uupumusta työhön ja sen loputtomiin paineisiin, joten tarpeellista olisi varmasti kartoittaa ne asiat, joiden kanssa perhetyöntekijät painivat ja mitkä saavat heidät uupumaan. Tällä tavalla saataisiin ideoita ja keinoja toteuttaa entistä kattavampaa ohjausta työhön tai muuta virkistäytymistä, josta olisi hyötyä sekä työntekijöille että välillisesti myös asiakasperheille.

Perhetyössä tehtävät kirjaamiset nousivat myös tärkeäksi aiheeksi tutkimustuloksissa. Sen toteuttaminen vaihtelee hyvin paljon eri kuntien sekä työntekijöiden välillä. Koemme dokumentoinnin hyvin tärkeäksi osaksi työtä ja ajattelimmekin, että tutkimus rajattuna juuri dokumentointiin ja sen eri muotoihin voisi olla ajankohtainen. Meidän tutkimuksessamme aihetta käsiteltiin melko suppeasti, mutta jos tutkimuksen pääpaino olisi dokumentoinnissa, aiheesta saisi enemmän irti. Tutkimuksen tavoitteena voisi tällöin olla dokumentoinnin lisääminen ja sen eri muotojen tiedottaminen sekä asiakkaille että työntekijöille.

Näemme perhetyön hyvin tärkeänä alana, jolla vaikutetaan monen ihmisen elämään. Perhetyöllä voidaan korjata jokaisen perheenjäsenen ongelmia, jotka voisivat paisua hyvinkin vakaviksi, ellei niihin puututa ajoissa. Työllä voidaan myös ennaltaehkäistä mahdolliset tulevaisuuden ongelmat. Perhetyöntekijöillä tuleekin olla mahdollisuus päivittää tietojaan ja taitojaan jatkuvasti muuttavassa työkentässä, jotta he osaavat puuttua perheiden ongelmiin sekä tunnistaa niitä. Toivomme, että perhetyötä arvostettaisiin tulevaisuudessakin ja sen kauaskantoiset vaikutukset nähtäisiin niin perhetyöntekijöiden ja asiakkaiden kuin päättäjäjienkin keskuudessa.

LÄHTEET

Painettu kirja

Heino, Tarja. 2008. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset. Selvitys Lastensuojelun kehittämisohjelmalle. Helsinki: Stakes.

Heino, Tarja & Berg, Kristiina & Hurtig, Johanna. 2000. Perhetyön ilo ja hämmennys. Lastensuojelun perhetyömuotojen esittelyä ja jäsenyyksiä.

Heinämäki, Liisa ja Stakes 2008. Perhenavigaattori kysymyskartta. Vammalan Kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula. 1997. Tutki ja kirjoita. 11. painos. Helsinki: Tammi

Lappalainen, Tarja & Turpeinen, Aune (toim.). 1998. Auttamistyö kotona. Tampere: Kirjayhtymä Oy.

Mäkelä-Näkki, Katri (toim.) & Määttä, Ilkka & Partanen, Päivi & Winter, Susanna. 1999. Perhetyön uudet muodot. Kokemuksia Parasta Lapsille ry:n Löytöretki-projektista vuosilta 1994-1998.

Määttä, Paula 2001. 2.painos. Perhe asiantuntijana- Erityiskasvatuksen ja kuntoutuksen käytännöt. Jyväskylä: Atena Kustannus.

Puonti, Annamaija & Saarnio, Tuula & Hujala, Anne (toim.). 2004. Lastensuojelu tänään. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Puroila, Anna- Maija 2004. Kehittyvä perhetyö. Oulu: Oulun kaupungin painatuskeskus.

Reijonen, Mikko(toim.). 2005. Voimaa perhetyöhön - arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Keuruu: Otava.

Uusimäki, Mervi. 2005. Perhetyötäkö kaikki? Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisusarja 20.

Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista, 2002:9

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2004

Viheriävaara, H., Vikstrand, M., Suvanto, M. & Kanninen H.1998.Ohjaava perhetyö lastensuojelussa - kokemuksia ja näkemyksiä 1990- luvulta. Oulu: Painotupa.

Vilkka, Hanna. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Laki:

Laki lasten päivähoidosta 36/1973

Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 272/2005
Lastensuojelulaki 417/2007

Mielenterveyslaki 1116/1990
Sosiaalihuoltolaki 710/1982

Asetus:

Asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista 804/992

Sopimus:

Peruspalvelukuntayhtymä Kallio. 2007. Perussopimus
http://www.kalliopp.fi/alltypes.asp?d_type=5&menu_id=12598

Kysymyskartta:

Heinämäki, Liisa ja Stakes. 2008. Perhenavigaattori. Stakes.

Sähköinen julkaisu

Peruspalvelukuntayhtymä Kallio. 2009. Www-dokumentti. Saatavissa:
<http://www.kalliopp.fi/index.asp>. Luettu 22.6.2009.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallio. 10.3.2009. Www-dokumentti. Saatavissa:
http://www.kalliopp.fi/alltypes.asp?d_type=5&menu_id=12216&menupath=12057,12688,12216#12216. Luettu: 22.6.2009.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2008. Perhenavigaattori työkaluksi lasten ja perheiden palveluihin. Www-dokumentti. Saatavissa:
<http://info.stakes.fi/jyvaskyla/FI/perhenavigaattori.htm>. Luettu 29.6.2009.

Reijonen, Mikko (toim.). 2008. Perhetyön dokumentointi. Sosiaaliportti. Www-dokumentti. Saatavissa:
http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perhetyo/perhetyo_ndokumentointi/. Luettu 8.7.2009.

Reijonen, Mikko. 2009. Perhetyön monet muodot. Sosiaaliportti. Www-dokumentti. Saatavissa:<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perhetyo/>. Luettu 10.7.2009.

Välivaara, Christine. 2008. Kissan päivät-kortit. Sosiaaliportti. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/lapsilahtoinentyoskentely/kissanpaivatkortit/>. Luettu 8.7.2009.

Välivaara, Christine, 2006. Kuinka päästä lapsen kartalle lastensuojelussa? Oppimisvaikeuksien erityislehti 3/2006. Saatavissa: http://www.pesapuu.fi/files/1850/tejing_artikkeli.pdf. Luettu 11.9.2009.

Painamattomat lähteet

Knaapi-Lamminen. 2009. Peruspalvelukuntayhtymä Kallio. Pohjois-Pohjanmaan kuntapäivät. 19.3.2009. Oulu. <http://www.pohjois-pohjanmaa.fi/index.php?1013>
[Luettu 22.6.2009](#)

Koivusaari, Kaija. 2008. Luentomuistiinpanot. Perhetyö.

Herranen- Somero, Kirsi, 2009. Luentomuistiinpanot. Perhetyö

Peruspalvelukuntayhtymä Kallio. 2010. Lastensuojelun suunnitelman lyhenne.

LIITE 1.

MAIJU IKKALA
HAVUTIE 2 D 37
84100 YLIVIESKA
(puhelinnumero)
s-posti:majju.ikkala@cou.fi

LUPAHAKEMUS

10.10.2008

Ylivieskan kaupunki
Perusturvajohtaja Onni Mononen
Hallintokeskus
Vierimaantie 5
84100 Ylivieska

Olemme kaksi sosionomi- opiskelijaa Keskipohjanmaan ammattikorkeakoulun Ylivieskan yksiköstä. Opiskelumme sisältyy opinnäytetyön tekemiseen. Haluaisimme tehdä opinnäytetyön, jossa teemme vertailevaa tutkimusta perhetyön tilasta vuoden 2008 ja vuoden 2009 välillä. Tutkimme onko työ muuttunut ja mitä asioita on tapahtunut, jotta mahdollinen muutos on tapahtunut. Tutkimukseen kuuluu kahdesti tehtävä suullinen haastattelu perhetyöntekijöille sekä lomake-haastattelu heidän asiakasperheilleen.

Pyydämme lupaa saada tehdä opinnäytetyömme kyseisestä aiheesta ja suorittaa haastattelut henkilökunnalle ja asiakkaille. Saamiamme tietoja emme tule käyttämään muihin tarkoituksiin.

Ystävällisin terveisin,

Maiju Ikkala

Hannele Holappa

Maiju Ikkala, Hannele Holappa

Päivämäärä 23.10.2008 Pykälä 41

Asia:	Tutkimuslupa/ Maiju Ikkala ja Hannele Holappa	
Perustelut:		
Päätös:	Myönnetään tutkimusluvan sosionomi-opiskelija Maiju Ikkalalle ja Hannele Holapalle opinnäytetyöhön liittyvään vertailevaan tutkimukseen perhetyön muutoksesta. Tutkimukseen kuuluu perhetyöntekijöiden suullinen haastattelu sekä lomakekysely asiakasperheille. Tutkimusaineistoa tulee käsitellä siten, että siitä ei ilmene asiakkaiden henkilötiedot.	
Allekirjoitus:	Palvelujohtaja/Lasten - ja perheiden palvelut Onni Mononen	
Pöytäkirjan nähtävänäpito	Tämä päätös on yleisesti nähtävänä päätöksentekijän virkahuoneessa päätöspäivän jälkeisenä tiistaina klo 9-12.	
Oikaisuvaatimus	Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen. Oikaisuvaatimuksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa tai kunnan jäsen.	
Oikaisuvaatimusviranomainen	Viranomainen, jolle oikaisuvaatimus tehdään, osoite ja postiosoite Yhtymähallitus Vierimaantie 5 84100 YLIVIESKA	
Oikaisuvaatimusaika, sisältö ja toimittaminen	Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon kun pöytäkirja on asetettu yleisesti nähtäväksi. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana. Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteineen ja se on tekijän allekirjoitettava. Oikaisuvaatimus on toimitettava oikaisuvaatimusviranomaiselle ennen oikaisuvaatimusajan päättymistä.	
Tiedoksianto	Kenelle: Maiju Ikkala, Hannele Holappa ☐ Lähetetty postitse saantitodistusta vastaan ☒ Lähetetty postitse tavallisena kirjeenä ☐ Muulla tavoin	Pvm: 23.10.2008 ☐ Luovutettu: Vastaanottajan allekirjoitus
Täytäntöönpanoa varten tiedoksi	Pvm: 23.10.2008 Nimi:	Sähköpostiosoite:

LIITE 3.

Haastattelu Alavieskan, Nivalan, Ylivieskan ja Sievin perhetyöntekijöiden suhtautumisesta ja työnkuvasta Kallion peruspalvelukuntayhtymään siirtymisen myötä.

Teemme haastattelut kahdeksalle peruspalvelukuntayhtymä Kallion perhetyöntekijälle. Haastattelemme jokaisen erikseen ja haastattelulle on varattu aikaa noin tunti. Vuoden kuluttua haastattelemme perhetyöntekijät uudelleen samasta asiasta. Käytämme haastatteluja pohjana opinnäytetyöllemme, jonka tarkoituksena on kartoittaa perhetyön ja sen palveluiden laatua Kallioon siirtymisen myötä. Käsittelemme vastaukset luottamuksellisesti.

1. Mitä mielestäsi on lastensuojelullinen perhetyö ja mitkä ovat työn ammattivaatimukset?
2. Miten siirtyminen kunnallisesta perhetyöstä Kallion peruspalvelukuntayhtymään näkyy arjen työssäsi? Kerro hyviä puolia sekä mahdollisia vaikeuksia.
3. Millaisia ennakko-odotuksia tai pelkoja sinulla oli ennen Kallioon siirtymistä?
4. Miten sinua on perehdytetty Kallion peruspalvelukuntayhtymään? Onko perehdytys ollut mielestäsi riittävää?
5. Mitä tulevaisuuden odotuksia sinulla on työsi suhteen Kalliossa?

LIITE 4.

SAATEKIRJE

Arvoisa perhetyön asiakasperhe

Olemme Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun Ylivieskan yksikön sosionomi-opiskelijat Maiju Ikkala ja Hannele Holappa. Teemme opinnäytetyön tutkimuksena Kallion peruspalvelukuntayhtymän perhetyöstä.

Tutkimuksella kartoitamme perhetyötä ja perhetyön mahdollista muutosta Kallion peruspalvelukuntayhtymään siirtymisen myötä. Tutkimuksemme toteutamme haastattelemalla kaikki Kallion (Alavieskan, Nivalan, Ylivieskan, Sievin) perhetyöntekijät keväällä 2008 ja keväällä 2009. Toimitamme kyselykaavakkeet myös Teille lastensuojelun asiakasperheille, jolla kartoitamme perheiden tämänhetkistä tilannetta, mielipiteitä perhetyöstä sekä mahdollista muutosta Kallioon siirtymisen myötä.

Kyselykaavakkeen vastaukset ovat täysin luottamuksellisia, sillä kyselymme perustuu saamanne perhetyön muutosprosessin tutkimiseen.

Ystävällisesti pyydämme Teitä palauttamaan kyselylomakkeen suljetussa kirjekuoressa perhetyöntekijällemme (vastauksenne helpottamiseksi/postituskulujen välttämiseksi) kesäkuun loppuun 2008 mennessä. Olemme pyytäneet perhetyöntekijöitä toimittamaan vastauskuoret meille opiskelijoille.

Vastauksenne on erittäin arvokas onnistuneen kyselytutkimuksen saavuttamiseksi ja Kallion peruspalvelukuntayhtymän palveluiden kehittämiseksi.

Kiitollisin terveisin
Maiju Ikkala
(puhelinnumero)
maiju.ikkala@cou.fi

Hannele Holappa
(puhelinnumero)
hannele.holappa@cou.fi

KYSELY PERHETYÖSTÄ

Perhetaustat

Perheessämme asuu

vanhemmat

toinen vanhemmista

muita perheeseen kuuluvia aikuisia? _____

kuinka monta alle kouluikäistä lasta? _____

kuinka monta koululaista (alle 18v.)? _____

Perhetyön kesto

1. Tähänastisen perhetyön kesto perheessänne?

alle 1 kuukausi

3-6 kuukautta

yli 6 kuukautta

yli 1 vuosi

muu aika, milloin perhetyö alkoi? _____

2. a) Mistä perhetyön alkaminen johtui perheessänne?

tarvitsimme tukea omaan jaksamiseen/uupumiseen

tarvitsimme tukea arjen rutiinien sujumiseen ja kotitöihin

tarvitsimme tukea vanhemmuuden vahvistamiseen (esim. rajojen asettaminen)

kriisitilanne perheessämme (esim. äidin/lapsen vakava sairastuminen)

yhteistyötaholta (esim. lastenneuvola, koulu) tullut huoli

muu, mikä? (esim. lastensuojeluilmoitus)

b) Oliko perhetyön aloittamisen ajankohta oikea?

oikeaan aikaan

vähän liian myöhään

aivan liian myöhään

mielestämme emme olisi tarvinneet perhetyötä

Käsityksiä perhetyöstä

3. Käsityksenne perhetyöstä ennen perhetyön alkua perheessänne?

siivoustyötä, leipomista, pyykkäämistä tai muuta kotityötä
tukea jaksamiseen, vanhemmuuteen, arjen rutiineihin
muutoksen hakemista perheen tilanteeseen yhdessä perhetyöntekijän kanssa
muuta, mitä?

4. Tämänhetkinen käsityksenne perhetyöstä.

siivoustyötä, leipomista, pyykkäämistä tai muuta kotityötä
tukea jaksamiseen, vanhemmuuteen, arjen rutiineihin
muutoksen hakemista perheen tilanteeseen yhdessä perhetyöntekijän kanssa
muuta, mitä?

Perhetyön laatu

5. a) Millaista tukea ja apua saatte perhetyöstä?

tukea arjessa jaksamiseen ja vointiin
tukea arjen rutiineihin (esim. ulkoilu-, ruokailu- ja nukkumaanmenoajat)
koululaisten kotitehtävien ohjaamiseen
tukea parisuhteeseemme
tukea vanhemmuuteemme
ohjausta raha-asioiden/talousasioiden hoitoon
harrastusten ohjaukseen ja mukanaoloon
muuta, mitä?

b) Mitä muutoksia perheessänne on perhetyön myötä tapahtunut?

arjen rutiinien selkiintyminen

oma jaksaminen/jaksamisemme kohentunut

parisuhde vahvistunut

vanhemmuus on selkiytynyt (rajat ja rakkaus)

taloudenhoito hallinnassa

saimme uusia ihmissuhteita / ohjaus vertaistukiryhmiin

muuta, mitä?

Mahdollisia muutoksia perhetyössä

6. Onko palveluihin ohjaavuus muuttunut peruspalvelukuntayhtymä Kallion myötä kuten neuvolaan, terapiakeskukseen, päivähoitoon, sosiaalitoimeen, vertaistukiryhmiin ym.

parantunut

ei muutosta

huonontunut

7. Palautetta/kommentoitavaa (ruusut/risut) perhetyöstä Kallion peruspalvelukuntayhtymään siirtymisen myötä.

Lämpimin kiitoksin

Hannele Holappa ja Maiju Ikkala

LIITE 5.

SAATEKIRJE

Arvoisa perhetyöntekijä

Olemme Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun Ylivieskan yksikön sosionomi-opiskelijat Maiju Ikkala ja Hannele Pöyhönen. Teemme opinnäytetyömme tutkimuksena peruspalvelukuntayhtymä Kallion perhetyöstä.

Keväällä 2008 haastattelimme seitsemää perhetyöntekijää ja nyt jatkamme tutkimusta tällä kyselykaavakkeella. Tutkimme tässä kyselyssä asiakasperheiden ja perhetyöntekijöiden kokemuksia perhetyöstä.

Teimme asiakasperheille omat kyselykaavakkeet, jotka toivomme teidän toimittavan perheille. Toimitattehan sekä omat että asiakasperheiden täytetyt kyselyt suljetuissa kuorissa perhetukikeskus Apilaan niille varattuun laatikkoon. Pyrittehän palauttamaan vastaukset 20.5.2009 mennessä.

Vastauksenne on erittäin arvokas onnistuneen kyselytutkimuksen saavuttamiseksi! Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja nimettöminä.

Kiitollisin terveisin,

Maiju Ikkala
(puhelinnumero)
maiju.ikkala@cou.fi

Hannele Pöyhönen
(puhelinnumero)
hannele.holappa@cou.fi

3. Kokemukseni dokumentoinnista ja sen vaikuttavuudesta perheelle.

Millainen rooli perheellä on dokumentoinnissa ja missä määrin koet, että dokumenteista välittyy perheen kanssa yhtenevä tilannenäkemyks?

4. Millaisena koet työsi tällä hetkellä?

Mistä ja millaisia onnistumisen kokemuksia saat työstäsi?

LIITE 6.

SAATEKIRJE

Arvoisa perhetyön asiakasperhe

Olemme Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun Ylivieskan yksikön sosinomi-opiskelijat Maiju Ikkala ja Hannele Pöyhönen. Teemme opinnäytetyön tutkimuksena peruspalvelukuntayhtymä Kallion perhetyöstä.

Keväällä 2008 toimitimme ensimmäiset asiakaskyselyt perheille ja nyt jatkamme tutkimusta tällä kyselykaavakkeella. Tässä kyselyssä tutkimme asiakasperheiltä ja perhetyöntekijöiltä tämänhetkisiä kokemuksia perhetyöstä työn kehittämiseksi. Perhetyöntekijöille olemme toimittaneet omat kyselykaavakkeet..

Toivomme että huomioitte koko perheen näkökulmat vastatessanne kyselyyn. Pyyrittehän toimittamaan nimettömän vastauksenne suljetussa kirjekuoressa perhetyöntekijällemme keskiviikkona 20.5.2009 mennessä. Perhetyöntekijä toimittaa kuoren edelleen meille.

Vastauksenne on erittäin arvokas onnistuneen kyselytutkimuksen saavuttamiseksi. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti.

Kiitollisin terveisin,

Maiju Ikkala
(puhelinnumero)
maiju.ikkala@cou.fi

Hannele Pöyhönen
(puhelinnumero)
hannele.holappa@cou.fi

KYSELY ASIAKASPERHEILLE

1. Käsitksenne perhetyöstä; mitä perhetyö mielestänne on?

Vastaako perhetyö odotuksianne?

2. Mihin tilanteeseen tai mistä syystä tarvitsette perhetyötä?

3. Milloin perhetyö alkoi perheessänne? _____

Nykyinen perhetyön määrä ___h / viikko tai ___h /kuukausi. Kuvaile minkälaisessa tilanteessa perheenne on, kun perhetyö voidaan lopettaa.

Toivomanne perhetyön päättymisaika? _____

4. Mitä vaikutuksia tai muutoksia perheessänne on saavutettu perhetyöllä?

Lapsen/lapsien arkeen (kannustaminen, rajojen asettaminen, päivärytmin selkiyttäminen ym.):

Vanhemmuuteen/parisuhteeseen (vuorovaikutuksen lisääminen, vastuualueiden jakaminen ym.):

Arjen sujumiseen (toimiva päivärytmi; herääminen, aamupala, ulkoilu, riittävä lepo ym., talouden hoito, puhtaus, turvallisuus, terveys yms.)

Mihin muuhun? (esim. perheen äkillinen kriisitilanne; lapsen/ aikuisen sairaus, vanhemman uupumus, perheväkivalta, päihteet tms.)

Mitä kehittämisen paikkoja/ toiveita teillä on perhetyöllä?

5. Millainen osuus perheellänne on perhetyöstä tehdyssä dokumentoinnissa eli kirjaamisissa?
(kokemuksenne; kuinka saatte oman mielipiteenne perheenne tilanteesta kirjaamisissa esille)

Käsityksenne kirjaamisten hyödyistä perheellenne.

Lämmin kiitos vastauksistanne!
